

แนวความคิดเรื่องหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล

1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล

เป็นคำสั่งที่ประกาศโดยศาลถึงการมีอยู่หรือไม่มีอยู่ ในเรื่องของสิทธิบุคคล ไม่ว่าคำพิพากษาที่เป็นคำสั่ง มีผลให้คู่ความต้องปฏิบัติตามคำสั่ง (Executory judgment) ในกรณีของคำพิพากษาที่เป็นคำพิพากษาบังคับนั้น ต้องมีผลต่อคู่ความกล่าวคือ ต้องเป็นคำสั่งให้มีการปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือต้องเป็นการชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาที่มีลักษณะ เป็นคำสั่งบังคับนั้นคู่ความฝ่ายที่ได้รับความเสียหายสามารถดำเนินการบังคับคดี

ความหมายของ DECLARATORY JUDGMENT :

- คำพิพากษา หรือคำสั่งแสดงสิทธิของผู้ร้องโดยไม่มีการบังคับคดี¹
- คำพิพากษา หรือคำสั่งแสดงสิทธิต้องเป็นคำพิพากษา หรือคำสั่งในประเด็น

ข้อกฎหมาย²

- ในบางกรณี ศาลอาจออกหมายบางอย่างได้ เช่น หมายบังคับเจ้าพนักงาน (writ of mandamus) หรือหมายห้ามกระทำการ (writ of prohibition) แต่ไม่ใช่เป็นการบังคับคดีแก่คู่ความตามกระบวนการบังคับคดีทั่วไป (no executory process follow)

¹ Black's Law Dictionary, P. 497.

² Great Lakes Dredge & Dock co. v. Haffmen, 319 U.S. 293.

1.1 คุณสมบัติของหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (The nature of the declaratory judgment)

Declaratory judgment คือ คำพิพากษาอย่างเป็นทางการของศาล ซึ่งประกาศว่า สถานภาพทางกฎหมายของการกระทำต่าง ๆ ได้รับการรับรองสิทธิหรือไม่ คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลนั้น แตกต่างไปจากคำพิพากษาซึ่งกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยชัดแจ้ง (an executory judgment) หรือคำพิพากษาเชิงบังคับ (coercive judgment) ซึ่งมีอำนาจเต็มที่จะทำการ เพื่อให้เกิดผลตามคำตัดสินในกรณีของคำพิพากษาซึ่งวางแนวปฏิบัติโดยชัดแจ้งนั้น ศาลจะกำหนดสิทธิต่าง ๆ ของคู่ความอันเนื่องมาจากคำพิพากษา แล้วจึงมีคำสั่งให้จำเลยทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คำสั่งให้จำเลยชำระค่าเสียหาย หรือหยุดกระทำการอันส่งผลกระทบต่อสิทธิต่าง ๆ ของโจทก์ หากคำสั่งดังกล่าวถูกละเลย ศาลก็อาจใช้วิธีการที่มีอำนาจบังคับให้จำเลยยอมปฏิบัติตาม โดยการปรับหรือยึดทรัพย์สิน หรือจำคุกจำเลยในฐานะละเมิดอำนาจศาล ในขณะที่ declaratory judgment มุ่งที่จะทำให้ประจักษ์ซึ่งความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างคู่ความ ก็ได้รวมคำสั่งอันใดเลยซึ่งจำเลยจะต้องถูกบังคับให้ปฏิบัติตาม เช่น ศาลอาจมีคำพิพากษารับรองกรรมสิทธิ์ของโจทก์เหนือทรัพย์สิน หรือรับรองว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นคนสัญชาติอังกฤษ หรือรับรองว่าสัญญาซึ่งโจทก์เข้าร่วมเป็นคู่สัญญานั้นยังไม่สิ้นสุด มีผลบังคับได้ หรือหมายต่าง ๆ (notice) ที่ออกโดยองค์กรของรัฐ ซึ่งส่งผลร้ายต่อโจทก์ และเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงต้องพิพากษารับรองว่าไม่มีผลบังคับ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ declaration นั้น ทบทวนที่เพียงแต่วินิจฉัยสถานะทางกฎหมายระหว่างคู่ความ

หากจะตีความ declaratory judgment อย่างแคบแล้ว เราสามารถแบ่งแยกหลัก declaratory judgment ออกจากคำพิพากษาซึ่งไม่มีผลในเชิงบังคับได้อีก 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 Constitutive declaratory judgment or Divastive declaratory judgment หมายถึง คำพิพากษาซึ่งก่อให้เกิดสิทธิ หรือคำพิพากษามอกล้างสิทธิ เพื่อสร้างสิทธิอย่างใหม่ คำพิพากษาประเภทนี้ แทนที่จะกำหนดความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างคู่ความว่ามีอยู่หรือไม่ แต่มุ่งเพียงก่อให้เกิดสิทธิใหม่ขึ้นเท่านั้น เช่น การรับบุตร

บุญธรรม คำพิพากษาให้การสมรสที่เป็นโมฆะถูกบอกล้างไปหรือคำพิพากษาให้สภาพนิติบุคคลของห้างหุ้นส่วนจำกัดถึงการสิ้นสุด

ประเภทที่ 2 Declaratoions of rights และ Declarations of remandies ซึ่งแตกต่างจาก declaratory judgment คำพิพากษาประเภทนี้จะไม่เพียงกำหนดสิทธิโดยชอบธรรมของผู้ฟ้องร้อง แต่ยังกำหนดแนวทางแก้ไขประการต่าง ๆ ซึ่งโจทก์ร้องขอ และศาลรับรองให้เป็นไปตามนั้น เช่น จำนวนเงินแน่นอนซึ่งโจทก์เรียกร้องค่าเสียหาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม คุณลักษณะที่สำคัญของคำพิพากษาประเภทนี้ก็คือ ไม่สามารถบังคับคดีได้โดยตรงกับจำเลย เช่น การดำเนินคดีฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ (The Crown) ค่าเสียหายต่าง ๆ ซึ่งศาลมีคำสั่งให้ประมุขของรัฐต้องชดเชย จะถูกองค์กรของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงรับไปดำเนินการ ศาลจะไม่บังคับเอากับพระมหากษัตริย์ โดยตรง³

1.2 ประสิทธิภาพของหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (The Effectiveness of declaratory relief)

Declaratory judgment เป็นกระบวนการทางกฎหมายที่เก่าแก่ Borchard กล่าวว่า สิ่งเดียวที่ถือได้ว่าแปลกใหม่เกี่ยวกับ Declaratory judgment ก็คือชื่อและขอบเขตการใช้บังคับซึ่งกว้างมาก การเกิดของหลักนี้และวิวัฒนาการความเป็นมาของ declaratory judgment นั้นเก่าแก่พอ ๆ กับประวัติศาสตร์การศาลทีเดียว ถึงกระนั้นแม้ว่า declaratory judgment จะเก่าแก่แต่หากมองถึงบทบาทความสำคัญก็ยังพบว่า มีพัฒนาการที่ช้ามากในช่วงแรก เนื่องจากกระบวนการทางศาลยังไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ Declaratory judgment ได้อย่างชัดเจน

³ Lord Woolf and Jeremy Wolf, The Declaratory Judgment, (London : Sweet & Maxwell, 1993), pp. 1-2.

ในช่วงราวศตวรรษที่ 19 declaratory judgment กลายเป็นกระบวนการทางศาลซึ่งแข็งแรงแรงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของวิธีพิจารณาที่ใหม่ซับซ้อน Professor Sunderland ได้อธิบายได้ชัดเจนว่า "ในสมัยก่อนพื้นฐานสำคัญของอำนาจศาลก็คือ การใช้กำลังบังคับและมือเกรงที่มีศักยภาพที่จะบังคับให้คู่กรณีปฏิบัติตามคำพิพากษา แต่เมื่ออารยธรรมวิวัฒนาการเป็นลำดับ การใช้กำลังในการบังคับคดีก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นน้อยลง ถ้าข้อสันนิษฐานนี้เป็นความจริงสาเหตุก็คงมาจากอะไรบางอย่างในการวิวัฒนาการของอารยธรรม ซึ่งทำให้ความสำคัญของการใช้กำลังในการบังคับคดีลดลง สิ่งนี้ก็คือ ความเคารพอำนาจศาล ซึ่งในทางทฤษฎีอาจเข้ามามีบทบาทแทนที่ใช้กำลังโดยสิ้นเชิง

การเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพอุดมคติดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อองค์กรผู้มีอำนาจได้รับความยำเกรงอย่างมาก จนถึงขั้นที่ว่าไม่มีพลเมืองแห่งรัฐคนใดต้องการท้าทายเพื่อพิสูจน์ความศักดิ์สิทธิ์⁴

ตามบทวิเคราะห์ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า อารยธรรมของเราได้พัฒนามาสู่จุดที่สูงมากในหลายประเทศ Satmond มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า

ในแทบทุก ๆ สังคมที่มีการจัดระเบียบอย่างดี กระบวนการใช้อำนาจรัฐเพื่อลงโทษผู้ผิดแล้วไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา มักมีสภาพคล้ายตาบซึ่งไม่จำเป็นต้องชักออกจากฝัก เนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่ยินดีที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษา

Dr. Glanville Williams กล่าวเสริมว่า บทพิสูจน์ที่เด่นมากอันหนึ่งก็คือ การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่ง Declaration (ซึ่งไม่มีลักษณะบังคับ, not coercive or executory) ได้รับความยินยอมอย่างยิ่งจากประชาชนทั่วไป⁵

⁴ Ibid., P. 3.

⁵ Ibid.

อย่างไรก็ตาม ขณะที่ความเคารพศาลของจำเลย เป็นสิ่งอันคาดหมายได้ จากจำเลยในรายบคดี กระบวนการยุติธรรมก็ได้หวังพึ่งความเป็นอารยชนของจำเลยแต่อย่าง เดียว เนื่องจาก Declaration มีฐานะเป็นเพียงคำพูดลอย ๆ ไม่มีผลเชิงกฎหมาย Declaration ทำให้ข้อขัดแย้งระหว่างคู่ความมีสภาพเป็น res Judicata ก็คือได้รับการวินิจฉัยตัดสินโดย ศาลซึ่งมีอำนาจแล้ว เพราะฉะนั้น หากจำเลยขัดใจไม่ปฏิบัติตาม จำเลยย่อมไม่อาจโต้แย้ง โจทก์ หากโจทก์นำคดีขึ้นสู่ศาลใหม่ เพื่อขอความกรุณาศาล ให้บังคับจำเลยให้ปฏิบัติตาม Declaration หรือขอให้ศาลสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายอันเนื่องจากการฝ่าฝืนคำพิพากษา (Declaration) ของจำเลย หากจำเลยตระหนักถึง ผลร้ายต่าง ๆ ที่จะตามมา จำเลยก็ควร ที่จะปฏิบัติตาม คำพิพากษาโดยไม่ต้องรอให้โจทก์ฟ้องบังคับ แต่ในกรณีที่โจทก์มีเหตุอันควรว่า จำเลยจะปิดกั้นแน่นอน และเขามีสิทธิโดยชอบที่จะร้องขอให้มีการแก้ไขข้อเสียหายด้วยประการ ต่าง ๆ โจทก์ก็อาจร้องขอ ค่าเสียหาย หรือคำสั่งให้จำเลยกระทำการหรืองดกระทำการอย่าง ใดอย่างหนึ่ง หรือ an injunction หรือ อื่น ๆ ควบไปกับ Declaration

ถึงแม้ว่า ผลซึ่งติดตามมาภายหลังการมี Declaratory judgment จะแตกต่างไป จากการแก้ไขความเสียหายวิธีอื่น ๆ การยอมรับอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้กระตือรือร้นเห็นว่าผู้พิพาก ษาได้ตระหนักถึงข้อที่ได้เปรียบหลายประการของ Declaratory judgment ซึ่งมีเหนือวิธีอื่น ๆ นับย้อนหลังไปนานราวปี 1919 Lord Alkin กล่าวชมเชย "Declaratory judgment" ว่า "มีคุณประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของผู้ประกอบการพาณิชย์ ในประเทศอังกฤษ" ⁶

ข้อได้เปรียบประการต่าง ๆ ของการดำเนินคดีเรียกร้องสิทธิหรือการแก้ไขความเสียหาย

⁶ Ibid., P. 4.

Declaratory Proceedings (วิธีพิจารณาของศาลในการมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล) นอกจากจะเป็นวิธีการที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยและยังสามารถหือรรถประโยชน์เหมาะสมกับความต้องการในแต่ละกรณี ขอบเขตแห่งกระบวนการวิธีพิจารณาความที่จะตีความแคลง เพื่อปรับใช้กับเฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือการแสวงหาวิธีการที่จะระงับข้อพิพาท ถือเป็นข้อพิพาทอันมีอยู่จริง มิใช่ปรากฏอย่างเฉพาะในเมโนภาพของคู่กรณี แต่กรณีนั้นก็อาจเป็นที่ผู้ฟ้องจะต้องแสดงหลักฐานซึ่งพิสูจน์ว่ามีการละเมิดสิทธิของตน (อาทิ เช่นในกรณีของการบุกรุกที่ดิน หรือการใช้กำลังประทุษร้ายต่อสิทธิ (trespass) ในกรณีที่เป็นปัญหากฎหมายที่ไม่มีเรื่องของข้อเท็จจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง คู่กรณีสามารถประหยัดได้ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เนื่องจากไม่จำเป็นต้องพิสูจน์หลักฐานให้แน่นอนว่าย่บกว่านั้น ในคดีที่ข้อขัดแย้งระหว่างคู่ความเกี่ยวข้องกับเรื่องข้อเท็จจริงเพียงในประเด็นรอง ๆ วิธีพิจารณาความทางแพ่งซึ่งครอบคลุมเรื่องสิทธิของเอกชนและอื่น ๆ อาจถูกใช้บังคับโดยวิธีออกหมายเรียก (summons) มากกว่าโดยวิธีอำนาจศาลประเภทอื่น (writs) ช่วยย่นระยะเวลาทั้งยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องของคำคู่ความหรือคำแก้ต่าง (pleadings)

นอกเหนือไปจากนี้ การพิพากษาเพื่อสิทธิรับรอง (declaration right) ยังไม่ยุ่งยากซับซ้อนในเชิงเทคนิคเท่ากับการพิจารณาความแบบเก่า ซึ่งความซับซ้อนทางเทคนิคมีบทบาทเข้ามาจำกัด และขัดขวางการนำปรับปรับใช้แนวคิดต่าง ๆ กฎเกณฑ์ทางเทคนิคเคยเป็นปัญหาสำคัญ เกี่ยวเนื่องโยงใยกับ เรื่อง prerogative orders ถึงอย่างไรก็ดี การนำกระบวนการวิธีพิจารณาคดีแบบใหม่ ซึ่งเรียกว่า "judicial review" หรือ "ปฎิวิพากษ์" ภายใต Order ที่ 53 แห่ง the Rules of the Supreme court มาบังคับใช้กับการฟ้องร้องคดีที่มีคู่ความอย่างน้อย 1 ฝ่ายเป็นองค์กรหรือตัวแทนของรัฐ ส่งผลให้การดำเนินการเรียกร้อง Prerogative orders หรือ a declaration หรือ an injunction มีขั้นตอนซึ่งเรียบง่ายเท่าเทียมกัน

คุณสมบัติที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของ Declaratory proceedings ว่าเป็นวิธีการในอุดมคติที่จะระงับข้อพิพาทโดยมิก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นศัตรูกัน ซึ่งมักเป็นผลข้างเคียงของสภาพความเป็นจริงตามปกติของระบบการฟ้องร้องตามกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งจะชัดเจนแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างโจทก์กับจำเลย

สำหรับความรู้สึกเป็นศัตรูและอาฆาตมาดร้ายระหว่างคู่ความนับว่าเป็นความล้มเหลวสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้อรรถประโยชน์ของศาลเกิดขึ้นมาได้เต็มที่ ในความเห็นของคนทั่วไป การฟ้องร้องบุคคลหนึ่ง ๆ ก็คือ การทำดี และแน่นอนเหลือเกินที่ว่า การต่อสู้กันไประหว่างคู่กรณีอาจนำไปสู่สงครามระหว่างตระกูลสืบต่อไปไม่รู้สิ้น กลายเป็นสภาวะสงครามแบบย่อม ๆ ก่อให้เกิดความลังเลในหมู่คู่กรณีในการที่จะพึ่งพาระบบศาล แต่ถ้าศาลสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะทูตสันติไมตรี หรือตัวกลางไกล่เกลี่ย มากกว่าที่จะทำตัวเป็นกรรมการตัดสิน แม้ขณะระหว่างคู่ต่อสู้ทั้งสองฝ่าย ประชาชนมีรู้สึกเครียดและลังเลน้อยลง เพราะเมื่อบุคคลต้องการใช้บริการของระบบศาล การร้องขอต่อศาลให้รับรองว่าโจทก์มีสิทธิตามสัญญาที่ทำกับจำเลยแตกต่างอย่างยิ่งกับการฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือ injunction เมื่อโจทก์ร้องขอต่อศาลให้พิพากษารับรองสิทธิของเขาเพียงอย่างเดียว (Declaration of right) โจทก์ก็ปฏิบัติต่อจำเลย โดยถือว่าจำเลยเป็นสภาพบุรุษ ผู้รู้หน้าที่ซึ่งศาลให้การรับรอง แต่หากโจทก์ฟ้องร้องในลักษณะขออำนาจบังคับคดีจากศาลพร้อมกับ Declaration of right ก็เท่ากับว่าโจทก์เห็นจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดผู้สมควรถูกบังคับควบคุมโดยอย่างเป็นทางการ จุดนี้ถือเป็นข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง การร้องแบบประกาศสงคราม กับแบบตั้งโต๊ะเจรจา ⁷

คุณสมบัติประการต่าง ๆ ที่อ้างอิงถึงได้พิสูจน์ว่า ดีเพียงพอที่จะมุ่งใจคู่ความหลายคดีให้หันมาใช้ Declaration Proceedings เพื่อให้โอกาสจำเลยแสดงความเป็นสภาพบุรุษ ถึงแม้ว่าคำพิพากษาเชิงบังคับอาจถูกพิพากษาควบไปกับ Declaration Judgment หากโจทก์มีความประสงค์เช่นว่า ถึงกระนั้น บ่อยครั้งมาก ที่โจทก์เลือกที่จะร้องขอคำพิพากษาใน 2 ลักษณะในเวลาเดียวกัน เพราะหวังว่าหากมีอาจได้มาซึ่ง คำพิพากษาเชิงบังคับ "Coercive" ก็ยังมี Declaration เหลืออยู่พอหวังพึ่งได้ อาจจะมีบ้างในบางสถานการณ์ที่ ศาลเตรียมตัวที่จะให้ Declaration แก่โจทก์แต่ต้น เนื่องจากไม่สะดวกที่จะให้สิ่งอื่น ๆ สำหรับในกรณี

⁷ Ibid., P. 5.

ที่ Declaration Judgment เป็นที่พึงเพียงอย่างเดียวของ โจทก์ปัญหาเรื่องตัวเลือกต่าง ๆ ที่ไม่เกิดขึ้น ในขณะที่ปริมาณและความสลับซับซ้อนของกฎหมายทวีขึ้นเรื่อย ๆ บ่อยครั้งที่บุคคลตกอยู่ในสภาพที่เฝ้าระวังเนื่องด้วยไม่อาจทราบแน่ถึงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของตน ในสถานะเช่นนี้บุคคลจึงต้องเผชิญกับทางสองแพร่ง คือ จำเลยอาจจงดเว้นที่จะทำหน้าที่หรือทำการใดเพื่อแสดงสิทธิอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางกฎหมายที่เขาไม่กระจ่าย หรือในทางกลับกัน จำเลยอาจจะทำการเพื่อแสดงสิทธิ ถึงแม้ว่าจะเสี่ยงที่จะถูกภาคทัณฑ์ (penalties) หรือถูกฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือทำให้องค์กรบริหารเข้ามาโต้แย้งสิทธิประโยชน์ของเขา (administrative interference)

หากไม่มี Declaratory Judgment สิทธิที่เขาอาจมีอยู่อาจถูกละเมิดหรือถูกคุกคามการที่บุคคลผู้นั้นจะร้องขอ ศาลพิพากษาในเชิงบังคับ เพื่อคุ้มครองสิทธิอันอาจมีอยู่ที่ว่าตามปกติ สิทธิที่ว่านั้นโจทก์เชื่อว่าจะต้องถูกละเมิด มีความเสียหายเกิดขึ้นหรือสถานการณ์ทางสังคมของเขาจะต้องถูกรบกวน ถึงแม้ว่าศาลมีอำนาจจะให้ "a mandatory injunction guarantee" ซึ่งเป็นทางเลือกเดียวที่อาจหลีกเลี่ยงอันตรายที่กำลังเกิดขึ้นกับโจทก์

ในปัจจุบันบุคคลที่มีปัญหาในลักษณะ (หรือผลร้าย) นี้อาจใช้วิธี Declaratory proceedings แก้ไขปัญหา พัฒนาการในเรื่องการใช้ศาลพิพากษาเชิงประนีประนอม เพื่อแก้ไขความเสียหาย หรือจัดข้อข้องใจของโจทก์ ทำให้ขอบเขตของสิทธิประโยชน์ของบุคคลอันกฎหมายให้การรับรองคุ้มครองขยายออกไป ⁸

Professor Borchard กล่าวว่า การมีศาลพิพากษาเชิงประนีประนอม ให้ความสำคัญกับความสงบสุขส่วนตัวและโดยส่วนรวม ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจะมีมากขึ้นเมื่อความคลุมเครือเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคล ซึ่งไม่ว่าโดยการละเมิดทำทลายปฏิเสธ

⁸ Ibid.

การมีอยู่ของสิทธิ กลายสภาพเป็นปัญหาที่จะต้องถูกกำจัด การกระทำดังกล่าว เผยให้เห็นถึงความตระหนักในความจริงที่ว่า ความสมดุลทางสังคมอาจถูกทำให้เสียระบบไป โดยการโต้แย้งความชอบธรรมของสิทธิส่วนบุคคล ไม่น้อยไปกว่าการละเมิดสิทธิอย่างชัดเจน การที่จะเข้าไปถึงความสำคัญของความจริงดังกล่าว บุคคลพึงรับทราบ ว่า ข้อพิพาทระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับสิทธิหนึ่ง ๆ หรือการโต้แย้งสิทธิ ก็อาจส่งผลร้าย หรือบั่นทอนความมั่นคงของสิทธิส่วนบุคคลได้ถึงแม้จะไม่มีการใช้กำลังละเมิดสิทธิ ฉะนั้นการที่ศาลมีคำพิพากษาเพื่อระงับข้อขัดแย้ง และป้องกันข้อขัดแย้งอันเกิดมิได้ในเวลาเดียว ย่อมเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง

ถึงอย่างไรก็ดี ศาลอังกฤษยังอ้างไว้ซึ่งอำนาจที่จะมีคำพิพากษาเชิงประนีประนอม ในการอื่น เชื่อแน่ว่า จะเกิดความขัดแย้งขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคตหากศาลไม่วินิจฉัยสภาพความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างคู่กรณี⁹

1.3 การขยายขอบเขตการใช้หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล เพื่อป้องกัน แก้อาหรือระงับความเสียหาย (Expansion of declaratory relief)

คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgement) เริ่มเข้าสู่วงการกฎหมายอังกฤษกลางศตวรรษที่ 19 คำพิพากษานี้ตามปกติ เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการทำนิติกรรม และการกระทำต่าง ๆ อันว่าด้วย Trust ในช่วงระยะเวลา 20 ปีแรก ประชาชนและนักกฎหมายรู้สึกว่าจะไม่แน่ใจในวัตถุประสงค์ที่อยู่เบื้องหลังการพิพากษาเชิงประนีประนอม คำพิพากษาจึงถูกใช้ในขอบเขตแคบ ๆ แต่ที่สุดทัศนคติในลักษณะปฏิเสธ เช่นว่านี่ก็ค่อยเปลี่ยนแปลงไปตอนต้นศตวรรษที่ 20 คำพิพากษาเพื่อระงับข้อขัดแย้งแห่งความเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป นับแต่นั้นเป็นต้นมา Declaratory judgement ก็พัฒนาอย่างรวดเร็วและเข้าไป

⁹ Ibid., P. 6.

มีบทบาทในหลายเรื่อง อาทิ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การก่อสร้างและการทำนิติกรรมเป็น
ลายลักษณ์อักษรอื่น ๆ

ความก้าวหน้าที่โดดเด่นของ Declaratory Judgement ก็คือ การขยายขอบเขต
การประยุกต์ใช้ Declaratory judgment ซึ่งครอบคลุมถึงกฎหมายมหาชน ทั้งภาคเอกชน
และภาครัฐ นิยมใช้คำพิพากษาเพื่อประโยชน์แห่งคู่ความ เมื่อมีความจำเป็นต้องประกอบกิจ
ร่วมกับองค์กรของรัฐ โดยทางภาครัฐก็จะใช้ Declaratory judgment เพื่อแก้ไขข้อ
พิพาทในระหว่างหน่วยงาน หรือเพื่อทราบล่วงหน้าว่าโครงการหรือกิจการอันมุ่งหมายว่าจะกระทำ
ชอบด้วยกฎหมายเพียงใด ตัวอย่างที่น่าสนใจ ในเรื่องคือการฟ้องร้องซึ่งกินระยะเวลายาวนาน
ระหว่าง Mr. Franklin และพระมหากษัตริย์ Mr. Franklin พยายามพิสูจน์ว่า เขาสมควร
ได้รับผลตอบแทนจากหุ้นซึ่งดำเนินโดยรัฐบาลของ Southern Rhocksia ในยุคนั้นตามบัญญัติ
U.D.I. Mr. Franklin ยื่นคำร้องฎีกา ในประเทศอังกฤษ และได้รับคำรับรองว่าแผนก
ทะเบียนของรัฐบาล Southern Rhodesia เป็นหนี้เขาอยู่ 218.7 ปอนด์ แต่รัฐบาล
Southern Rhodesia กลับจ่ายเงินที่เขาเพียง 41.5 อ้างว่านั่นเป็นจำนวนเงินที่มากที่สุด
ที่รัฐบาลจ่ายได้ Mr. Franklin พยายามจะขอบังคับคดี แต่ติดที่สถานภาพของพระมหากษัตริย์
Lord Denning Mr. กล่าววิจารณ์คดี Mr. Franklin V. the Crown ไว้ว่า 10 ". . .
พวกเราได้รับการบอกเล่าว่า ไม่มีเหตุอันใดที่สงสัยว่าคำบอกเล่าเชื่อถือไม่ได้ธนาคารแห่ง
ประเทศอังกฤษ พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามกฎหมาย คือยินดีที่จะจ่ายเงินทั้งหมดที่มีอยู่ในมือ และถือ
ว่าเป็นของรัฐบาล Southern Rhadesia ชนิดนี้ แต่ทางธนาคารอ้างว่าเงินที่ได้จ่ายไป
นั้น 41.5 ปอนด์ เป็นเงินทั้งหมดที่ รัฐบาล Southern Rhadesia มีอยู่เพื่อชำระหนี้ ทาง
ธนาคารยินดีที่จะตอบข้อซักถาม หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ทั้งหมดเพื่อพิสูจน์ว่า ข้ออ้างที่ว่าชอบธรรม
ธนาคารแห่งประเทศอังกฤษ และ the Reserve Bank of Rhedesia ได้แนบคดีขึ้นสู่ศาลสูง

10 Ibid., pp. 6-7.

โดยองค์กรทั้งสองได้เรียบเรียงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นของ Government Southern Rhodesia และร้องขอคำพิพากษาว่า ทรัพย์สินเหล่านี้ไม่เข้าและ Bank of England and Reserve Bank of Rhrdesia ต้องรับผิดชอบเพียง 41.5 ปอนด์ไม่มากกว่านั้น

ในความเห็นของ Lord Denning การดำเนินการดังกล่าวถือว่า เหมาะสม สะดวก ที่จะยุติข้อพิพาท และในส่วนของ Mr. Franklin เอง เขาก็มีสิทธิที่จะโต้แย้งได้อย่างเต็มที่ใน ระหว่างการพิจารณาคดี 11

สำหรับบุคคลธรรมดา การร้องขอ Declaration เป็นหนึ่งในวิธีการตอบโต้การ กระทำและการมีคำสั่งต่าง ๆ ของฝ่ายบริหาร หรือ (องค์กรแห่งรัฐอื่น ๆ) ซึ่งบุคคลนั้นเชื่อว่า ไม่ถูกต้อง บางกรณีการร้องขอ Declaration ก็เป็นเพียงทางเดียวที่โต้แย้งความชอบธรรม ในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่การร้องขอ Declaartion เข้าไปมีบทบาทในคดีที่ Preragalive orders สามารถที่จะก่อให้เกิดผลในลักษณะคล้าย กันได้ ก่อนที่จะประกาศใช้ Order 53 Declaration อาจได้มาโดยผ่านทางกระบวนการ วิธีพิจารณาตามกฎหมายเอกชน เมื่อ Order 53 มีผลบังคับใช้ โจทก์ก็สามารถร้องขอ Declaration ตามกฎระเบียบแห่งกฎหมายมหาชนได้ เหตุที่ทําให้ผู้เสียหายเลือกที่จะร้องขอ Declaration มากกว่า Prerogative orders คือ ความละเอียดอ่อน และความซับซ้อน ทางเทคนิคซึ่งสร้างความยุ่งยากแก่ผู้ดำเนินการร้องขอ กรณี prerogative orders แม้ว่าจะมีความซับซ้อนต่าง ๆ จะถูกจำกัดบุคคลที่เสียประโยชน์ ก็ยังชอบที่จะร้องขอ Declaration มากกว่า เนื่องจากองค์กรแห่งรัฐในฐานะเจ้าเลยและผู้ปฏิบัติตนตามระเบียบ แห่งรัฐไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิเสธไม่ยอมทําตามคำพิพากษาเพื่อประโยชน์แห่งคู่ความ 12

11 Frenklin v. The Queen (No.2) [1974] 1 Q.B. 205 at 217.

12 Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment,

The declarations เป็นคำรับรองสิทธิโดยชอบตามกฎหมาย ซึ่งมีได้หมายรวมถึงการบังคับให้เป็นไปตามคำรับรองสิทธิ ศาลผู้มีอำนาจจึงมีอิสระมากกว่าที่จะวินิจฉัย คดีในแง่มุมต่าง ๆ และพิพากษาให้เป็นไปตามคำร้อง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นควร ศาลมีต้องเสียเวลามากังวลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการบังคับคดี¹³ Professor Friedmann วิจารณ์ว่า การใช้คำพิพากษาเพื่อประโยชน์แห่งความ เป็นเครื่องมือในการให้ค่านิยมสิทธิ และหน้าที่ประการต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานแห่งรัฐ และอธิบายถึงว่าเป็นพัฒนาการอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้คร่ำหวอดในวงการกฎหมายอังกฤษในปัจจุบัน และได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด¹⁴

declaratory judgment ได้พัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ นับแต่ปี 1977 ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการ Declarations ไปตามคำร้องของโจทก์ ไม่เฉพาะในคดีที่ใช้วิธีพิจารณาความแบบ "บัญญัติพิพากษ์" เท่านั้น แต่ยังรวมถึงคดีที่ใช้ "order civil proceedings" ด้วย ซึ่งในอดีตศาลไม่ยินยอมมี "declaration" เพื่อแก้ไขความเสียหายเลย แม้ในปัจจุบันศาลก็อาจมีคำสั่งเพื่อเยียวยาความเสียหายโดยผ่านทางวิธีอื่น นอกจาก "declaration" นอกจากนั้น "declaration" ยังเข้ามีส่วนร่วมในการปรับใช้กฎหมายของ E.E.C. (European Economic Community) ในสังคมอังกฤษศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรปมีการบังคับใช้ Declaratory judgment เพื่อเป็นหลักประกันว่าชาติสมาชิกจะปฏิบัติตามกฎหมายของสหภาพอย่างเคร่งครัด ความก้าวหน้าของกรณีพิพากษาในลักษณะไม่บังคับดังกล่าว ไม่จำกัดอยู่แต่ในประเทศอังกฤษ ซึ่งใน Scotland และชาติในสังกัด cammonwealth อื่น ๆ ก็เกิดปรากฏการณ์ที่คล้ายกัน¹⁵

13 Ibid.

14 Ibid.

15 Ibid., P. 9.

คำพิพากษาแสดงสิทธิได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบให้กว้างขวางออกไปเป็นคำพิพากษาในลักษณะกึ่งบังคับ โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวกับองค์กรของรัฐ คำพิพากษาแสดงสิทธิได้กลายเป็นวิธีแก้ไขความเสียหาย สามารถปรับเข้ากับคดีลักษณะต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง คำพิพากษาแสดงสิทธิเรียงลำดับเวลาของคำตัดสินพิพากษา ได้แสดงให้เห็นถึงการนำคำพิพากษารับรองสิทธิมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยในคดีตัวอย่างเหล่านี้ การพิพากษาแสดงสิทธิถือเป็นทางเดียวที่จะแก้ไขปัญหาของโจทก์ดังนี้

1. ชื่อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ออกโดย บริษัทดูแลท่าเรือขนาดเล็ก มิได้รับการรับรองทางกฎหมายและไม่มีผลบังคับบริษัทเดินเรือ หากบริษัทนั้นมิได้แสดงออกอย่างแน่ชัดว่ารับทราบและพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย
2. ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองของผู้ยากไร้ได้ใช้ไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นเงินสวัสดิการของผู้ยากไร้
3. องค์กรท้องถิ่นแห่งหนึ่งไม่มีสิทธิที่จะระบายของเสียจากท้องถิ่น (district) ของตนลงในท่าระบายน้ำขององค์กรอื่น ๆ
4. คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามสัญญา โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
5. ตัวแทนจะมีสถานะเป็นลูกหนี้ของตัวการ หากเขาได้รับเงินจากตัวการ เพื่อการนั้นแล้ว
6. การแบ่งปันเงินงบประมาณ ลาดยางสร้างถนนของบริษัทที่มีเทศบาลหรือเขตปกครองพิเศษ (municipality) เข้าไปเป็นหุ้นส่วน ในระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน สัญญาดังกล่าวถือว่าผิดกฎหมาย และถือว่าเป็นโมฆะ
7. ผู้เช่าโรงแรมมีสิทธิโดยชอบที่จะส่งมอบสิทธิอันเนื่องจากการเช่าทรัพย์สินให้แก่บริษัทกลั่นขมเบียร์ ถึงแม้ว่าผู้ให้เช่าจะไม่เห็นชอบ
8. ผู้ค้าฟางข้าวมีสิทธิโดยชอบที่จะจอดเกวียนตามถนน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไม่มีสิทธิไปเคลื่อนย้ายเกวียนเหล่านั้น
9. สิทธิยึดหน่วงที่มีชอบด้วยกฎหมาย และถือเป็นโมฆะตามกฎหมาย The Money Lenders Act 1900

10. ผู้จัดการของโรงเรียนมีหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อรักษาความสะอาดและ สุขอนามัยภายในสถานศึกษา โดยให้องค์กรของรัฐที่รับผิดชอบสถานศึกษาเหล่านั้นออกค่าใช้จ่าย 16

นอกเหนือจากคดีที่ยกมาข้างต้นแล้ว ยังมีคดีอีกมากมายซึ่งศาลพิจารณาคดีความไว้ declaration อย่างเคร่งครัด ศาลก็รู้สึกเล็งเล่ห์ที่จะนำคำพิพากษารับรองสิทธิไว้กับคดีต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เนื่องจากการใช้ Declaratory judgment ต้องใช้ดุลพินิจอย่างระมัด ระวังมากขึ้น หรือทำความเข้าใจประกอบคำพิพากษาเข้ากับความหมายของ Order ที่ 25 หรือจัด กับคำพิพากษาในอดีตที่เป็นบรรทัดฐาน ตัวอย่างเช่น แสดงความเห็นที่ศาลสามารถที่จะมีคำ พิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล ก็ต่อเมื่อการพิพากษาแสดงสิทธินั้นมีส่วนช่วยในการใช้สิทธิของ โจทก์ หรือเมื่อมีมูลเหตุที่ทำให้มีสิทธิฟ้องร้อง (a cause of action) เกิดขึ้นและในบางครั้ง การที่ศาลมีคำสั่งรับรองความชอบธรรมของคำร้องก็ถูกยกเลิกคำร้อง เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า เหตุการณ์ยังไม่มีลักษณะเป็นการเร่งด่วน 17

สิทธิในการฟ้องร้องโดยไม่ต้องมีมูลกรณีที่สำคัญ (A Cause of Action need not exist)

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพและเวลาได้พิสูจน์ประสิทธิภาพของ Declaratory judgment และนับแต่ปี 1910 เป็นต้นมา ศาลที่มีอำนาจต่าง ๆ มีแนวโน้มกับมาใช้ declaratory judgment ในลักษณะเสริมมากขึ้น คดีที่อาจยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างก็คือ คดีของ Dyson V. Attorney General ในคดีดังกล่าว แบบฟอร์มการเสียภาษี Form 4 ออกโดย the Commissioners of Inland Revenue under the Finance (1909-10) Act

16 Ibid., P. 16.

17 Ibid., P. 17.

1910 ได้ถูกส่งให้ Dyson ตามหลักเกณฑ์ของ Form 4 นั้น Dyson จะต้องส่งแบบฟอร์มกลับไปที่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบภายใน 30 วัน หากไม่อาจปฏิบัติตามได้ จะถูกปรับไม่เกิน 50 ปอนด์ แต่เนื่องจากความจริงที่ว่า หาก Mr. Dyson ทำตามจะได้รับความไม่สะดวกอย่างยิ่งและต้องสิ้นเปลืองเงินเกินเหตุ Dyson จึงดำเนินการร้องขอ Declaration เพื่อประกาศว่า the Attorney General และแบบฟอร์มที่ได้ส่งมาไม่ชอบด้วยหลักเกณฑ์ของหน่วยงานและจัดต่อกฎหมาย ชื่อเรียกร้องของ Mr. Dyson ถูกตอบโต้อย่างมากจาก the Attorney General โดย Attorney General แสดงความเห็นว่าการณ์ของ Mr. Dyson นั้นมีลักษณะผิดแผกจากคดีโดยทั่วไปอย่างมากดังนี้

1. Declaration ที่ Mr. Dyson ร้องขอมิได้มีเพื่อรับรองสิทธิของ Mr. Dyson แต่อย่างใด แต่กลับมีผลเชิงปฏิเสธสิทธิของบุคคลอื่น
2. Mr. Dyson ไม่มีหน้าที่อันใดที่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของแบบฟอร์มดังกล่าว
3. Mr. Dyson ไม่มี "มูลเหตุพื้นฐาน" อันอาจอ้างเป็นเหตุร้องขอคำพิพากษาแสดงสิทธิทางแพ่ง
4. Mr. Dyson สามารถที่จะกระทำการตอบโต้ทางศาลที่เหมาะสมกว่า โดยรอให้ Attorney General เรียกเรื่องค่าปรับ 50 ปอนด์ แล้วจึงฟ้อง Attorney General ว่าการที่ Commissioners of Inland Revenue under the Finance (1909-1910) Act (1910)
5. หากศาลที่มีอำนาจยินยอมรับพิจารณาและพิพากษาคำร้อง Dyson อาจเป็นเหตุให้การกระทำในหลายลักษณะขององค์กรแห่งรัฐที่มีลักษณะบังคับและมีข้อผิดพลาดอย่างในกรณีของ Mr. Dyson เข้ามารกโรงศาล

แต่ถึงกระนั้น the Court of Appeal ก็มีคำพิพากษาอย่างเป็นเอกฉันท์ให้รับรองความชอบธรรมของคำร้องของ Dyson

Fletcher Moulton กล่าวว่า "ข้าพเจ้าคิดว่า การเรียกเรื่อง "Declaration" จากศาลผู้รับผิดชอบเป็นวิธีที่สะดวกสบายที่สุดสำหรับพลเมืองที่ต้องการโต้แย้งความชอบธรรมของ

องค์กรแห่งรัฐที่กล่าวอ้างว่าปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ความสงสัยในความถูกต้องของการปฏิบัติ
งานของเจ้าหน้าที่ ทวีความสำคัญมากขึ้นทุกขณะ ข้าพเจ้าก็เห็นว่าจะมีกระบวนการทางศาลใด
ที่อาจ ตอบสนองความต้องการของเอกชนได้ดีไปกว่า the action for declaration"

ในการตีพิมพ์ครั้งแรกของหนังสือ The Declaratory Judgment ซึ่ง Prof.
Zamir แนะนำผู้ชำระบทวิธีดังกล่าวไว้ว่า การนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อร้องขอ declaratory
judgment ควรเริ่มตั้งแต่เมื่อการละเมิดสิทธิของโจทก์เริ่มมีท่าทีที่จะยุติลง ความเห็นในลักษณะนี้
ถูกโต้แย้งโดยผู้พิพากษาเกือบทั้งหมดที่นั่งบัลลังก์พิพากษาคดี *Gonriet V. Union Post
Office Workers* ว่าด้วยประเด็นหลักของคดี *Dyson* ซึ่งถือเป็นแนวทางให้กับคดีอื่น ๆ รวม
ทั้งคดีของ *Gouriet* Lord Edmond Davies กล่าวสรุปหลักเกณฑ์ดังกล่าว ดังนี้

"Mr. Dyson ถือแม้จะเป็นเพียงหนึ่งในคนหมู่มาก ที่ถูกคุกคามโดยบทลงโทษ
ตามกฎหมายของราชการ หากเขาได้ปฏิบัติตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายดั่งนั้น เขาจึงมีผล
ประโยชน์ได้เสียในเรื่องดังกล่าว และในขณะที่ผลประโยชน์ได้เสียที่กล่าวถึงก็เป็นเหตุ
แห่งการฟ้องคดี (A locus Standi) ของเขาที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล
ของเขาเองแต่ถึงอย่างไรก็ดีสิ่งอันถือเป็นพื้นฐานอีกอย่างหนึ่งของสิทธิฟ้องร้องของ Mr. Dyson
ก็คือ ศาลพิพากษาจะเป็นเสมือนปรามการละเมิดสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลอื่น ๆ ขององค์กรต่าง ๆ
ในลักษณะคล้าย ๆ กัน" 18

วิวัฒนาการของหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (Development of the
scope of Declaratory Relief)

หลักความถูกต้องและความยุติธรรมเป็นผลให้เกิดคำพิพากษาในคดีของ Mr. Dyson
ซึ่งถือเป็นต้นแบบของการพิพากษาคดีในกรณีอื่น ๆ ทั้งยังกระตุ้นหรือจูงใจให้

ผู้เสียหายหันมาพึ่ง Declaratory Proceedings มากขึ้น แต่ถึงกระนั้นคำพิพากษาดังกล่าว ก็มิอาจให้ความกระจ่างกับปัญหาสำคัญ ๆ อีกหลายประการเกี่ยวกับขอบเขตการมีคำพิพากษา แสดงสิทธิของบุคคล การวางกรอบการปรับใช้ declaratory judgment เกิดขึ้น 2-3 ปี หลังจากนั้น ผู้กระทำก็คือ The Court of Appeal ในคดี Guaranty Trust Co. of New York V. Hannay and Co. ในคดีสำคัญนี้ โจทก์ร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าโจทก์ ไม่มีหน้าที่ต้องคืนเงินค่าจ้างขนส่งสินค้าทั้งหมดให้กับจำเลย ถึงแม้ว่าจะมีการปลอมแปลงใบขนส่งสินค้า ยิ่งไปกว่านั้น โจทก์ก็ยังคงขอให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยระงับการดำเนินคดีโจทก์เพื่อ เรียกชำระเงินคืน ซึ่งจำเลยได้ดำเนินการที่ว่าแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา

คำถามที่ตามมา ประการที่ 1 ก็คือคำร้องของโจทก์อยู่ในเขตการบังคับใช้ของ Order 25, R.5 หรือไม่ สำหรับคำถามนี้เราจะเห็นได้ว่าโจทก์อยู่ในสถานะภาพคล้าย ๆ กับ Dyson คือ โจทก์ไม่ต้องการ a declaration of right แต่ต้องการคำพิพากษา ในทางอนงว่า โจทก์ไม่มีหน้าที่ต้องทำตามคำร้องของจำเลยและโจทก์ไม่มีเหตุผลฐานในความหมายซึ่งปรากฏในระบอบกฎหมายอังกฤษ อันจะส่งผลให้โจทก์ไม่ยอมในฐานะที่จะเรียกร้อง คำพิพากษาเชิงกำหนดแนวปฏิบัติชัดเจนได้ (the executory relief) แต่เมื่อศาลพิจารณารายละเอียดทั้งหมด ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เห็นชอบที่จะรับพิพากษาคดีดังกล่าว ในเรื่องนี้ Pickford L.J. "ข้าพเจ้าเห็นว่า ผลแห่งข้อบัญญัติที่ 25 , R.5 ก่อให้เกิดอำนาจในวงกว้าง ศาลจึงอาจพิจารณาว่าจะยอมตามคำร้องของโจทก์หรือไม่ ทั้งในคดีที่มี a cause of action หรือไม่มีก็ได้ แต่เป็นกรณีที่ผู้ฟ้องร้องมีผลประโยชน์ในกรณีดังกล่าวและผลประโยชน์ของเขาถูกคุกคาม

การที่ศาลมีคำพิพากษาในลักษณะนี้ได้ ก็เพราะผู้พิพากษาส่วนใหญ่ตีความเนื้อหาของข้อบัญญัติที่ 25, R.5 ซึ่งบัญญัติตรงตัวว่า "ให้อำนาจศาลมีคำพิพากษารับรองสิทธิ โดยคำพิพากษาจะมีผลผูกมัดคู่ความ" ในลักษณะที่แตกต่างจาก Buckley L.J. ซึ่งไม่เห็นด้วยกับ Pickford L.J. กับ Barks L.J. Buckley L.J. กล่าวถึง เหตุผลของการไม่เห็นด้วยว่า Order ที่ 25 จะรับกรณีที่ผู้ฟ้องร้องขอ Declaration of right เท่านั้น

ไม่เข้า the Declaration of Bligcition อย่างในกรณี Guaranty Trust แต่ Banker ได้แย้งโดยชี้ให้เห็นว่าในส่วนแรกของข้อบัญญัติได้ให้อำนาจศาลที่จะมี Declaratory Judgement or order" ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเป็น a declaration of right เสมอไป ดังนั้น Order ที่ 25 ,R.5 จึงไม่ครอบคลุมอยู่แต่ Declaration of right ตามความหมายอย่างแคบ แต่หมายรวมถึงคำพิพากษาว่าด้วยสิทธิความสัมพันธ์ทางกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งคำพิพากษาเพื่อคุ้มครองผู้ร้องขอจากการทวงหนี้ หรือความรับผิดชอบประการต่าง ๆ

ข้อสังเกตที่สำคัญของ Bankes L.J. อีกอย่างหนึ่งก็คือถึงแม้ว่า จะไม่จำเป็นที่โจทก์จะต้องมีมูลเหตุพื้นฐาน (a cause of action) ในการร้องขอแสดงสิทธิ แต่ถือว่าเป็นเรื่องที่จะละเอียดถี่ถ้วนได้ว่าโจทก์จะต้องร้องขอ relief "การแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น" สำหรับเรื่องความหมาย หรือคำจำกัดความของ "relief" Bankes กล่าวว่าควรจะใช้ความหมายที่กว้างที่สุดเท่าที่จะกว้างได้ ตัวอย่างของความหมายของ relief อย่างเช่น คำร้องขอเพื่อปลดหน้าที่พลเมืองในการปฏิบัติตามหมายของ เจ้าพนักงานซึ่งโจทก์เชื่อว่ามิชอบ หรือคำร้องขอปลดหน้าที่ของโจทก์ก็ตามข้อสัญญาพิจารณา จากตัวอย่างทั้งสอง จะเห็นได้ว่า Lord Bankes ไม่ต้องการเห็นประชาชนใช้ศาลเพื่อเป็นผู้ตอบปัญหาทางกฎหมายเพียงเพราะอยากรู้อยากเห็น แต่เพื่อเป็นผู้แก้ไขความเสียหาย หรือ ปัญหาข้อยุ่งยากซึ่งมีกฎหมายเข้าไปเกี่ยวข้อง หากเราจะตีความเห็นของ Bankes แบบนี้ ความคิดของเขา ก็จะสอดคล้องกับความเห็นของ Lord Diplock ที่ว่า "อำนาจของศาลในฐานะที่ปรึกษาไม่ได้มีเพื่อตีความรับรองกฎหมายทั่ว ๆ ไปหรือให้คำแนะนำแต่จำกัดอยู่เฉพาะการมีคำพิพากษาเพื่อยุติข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ระหว่างคู่กรณีที่น่าคดี เข้าสู่ระบบศาลไม่รวมไปถึงคนอื่น ๆ"

เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องขอบเขตการบังคับใช้ Declaratory Judgment คดีที่น่าสนใจอีกคดีหนึ่งคือ Russian Commercial and Industrial Bank V. British Bank for Foreign Trade ในคดีนี้ โจทก์ในคดีขึ้นสู่ศาล The King's Bench Division

โจทก์ร้องขอ "Declaration" ว่า โจทก์มีสิทธิโดยชอบที่จะกำหนดให้จำเลยจ่ายเงินจำนวนที่ติดค้างอยู่ เป็นเงิน renbles การที่โจทก์หลีกเลี่ยงไม่นำคดีขึ้นสู่ The Chancery Division ก็เพราะเกรง The Chancery Division จะมีความตัดสินให้โจทก์ ได้เงินเป็นเงิน Pound Sterling ซึ่งโจทก์ไม่ต้องการ ซึ่งการที่ The King's Bench Division รับคดีขึ้นสู่ศาล เป็นเครื่องพิสูจน์ค่าตีความของ Bankes L.J. ที่ว่าโจทก์ซึ่งมีข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ หรือ มีปัญหายุ่งยากซึ่งการวินิจฉัยของศาลสามารถช่วยระงับได้ มีสิทธิร้องขอ Declaration ถึงแม้ศาลจะไม่มีอำนาจที่จะมี คำพิพากษาเชิงบังคับให้จำเลยจ่ายเงินแก่โจทก์เป็นเงิน Roubles (Reclamation Order) แต่มีอำนาจรับรองสิทธิให้แก่โจทก์ได้ 19

คำถามประการที่ 2 ก็คือ บทบัญญัติที่ 25 ข้อบังคับที่ 5 ที่นำมาปรับใช้กับคดี Guaranty Trust นั้น สามารถที่จะกระทำภายในขอบเขตอำนาจของศาลหรือไม่ ทางฝ่ายจำเลยพยายามต่อสู้คดีโดยอ้างว่า การที่ศาลรับคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่มีมูลเหตุทางกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจศาลเกินขอบเขต และเห็นว่า the Rules of Court ภายใต้ section 17 of the supreme court of Judicature Act 1875 มีหน้าที่จัดระเบียบการปฏิบัติงานของศาลและวิธีพิจารณาความโดยรวม มิได้ครอบคลุมเรื่องอำนาจศาล แล้วจึงสรุปว่า ข้อบังคับที่ 5 เกินขอบเขตอำนาจของศาลในการที่จะรับรองสิทธิทางแพ่ง แต่ศาลอุทธรณ์มีความเห็นส่วนใหญ่ว่าข้อบังคับที่ 5 ไม่เกินขอบเขตอำนาจศาลในการที่จะพิพากษารับรองสิทธิ Pickford กล่าวว่า "ผลบังคับใช้ของข้อบังคับที่ 5 มีเพียงเพื่อกำหนดข้อแม้ว่า ศาลอาจจะรับพิจารณาคดีหนึ่ง ๆ ซึ่งศาลสามารถพิจารณาได้ในลักษณะต่าง ๆ ภายใต้สถานการณ์หรือมีคู่ความต่าง ๆ กัน หรือไม่ ข้อบังคับที่ 5 จึงกำหนดแนวปฏิบัติและวิธีพิจารณาของศาล และอยู่ในกรอบของ the Supreme Court of Judicature Act ไม่ได้มีลักษณะกระทำเกินอำนาจของศาลแต่อย่างใด เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาว่าจำเลยต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้ หากผู้ฟ้องนั้นเป็น

19 Ibid., pp. 18-21.

บุคคลที่มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะได้รับประโยชน์จากสภาพทกนี้ของจำเลย ในความเห็นของ Pickford ข้อบังคับที่ 5 ทบทวนที่เพียงก่อนบรรณในเรื่องข้อจำกัด ของมูลเหตุแห่งการฟ้อง ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานของศาลผู้รับผิดชอบ

คำพิพากษาในคดี Guaranty Trust ได้กลายเป็นคดีบรรทัดฐานและสร้างแนวปฏิบัติ ในการรับคำร้องขอ Declaration ขึ้นสู่ศาล คดีนี้ทำให้ศาลมีอำนาจทำคำพิพากษา เพื่อประโยชน์แห่งคู่ความ อันเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ทางกฎหมายเกือบทุกประเภท Lord Bankes แสดงความเห็นทั้งท้ายไว้ว่า ข้อบังคับที่ 5 สมควรที่จะถูกนำมาใช้อย่างสร้างสรรค์ และเสรีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ความเห็นดังกล่าวเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง²⁰

นอกจาก the Rules of Court ซึ่งบังคับใช้กับวิธีพิจารณาความว่าด้วย "Declaration" ยังมีกฎหมายเฉพาะจำนวนมากที่ออกโดยรัฐสภา ซึ่งกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาทพิเศษ โดยอิงหลัก "Declaratory Proceedings" ตัวอย่างของ "Declaration" สามารถกระทำได้ในกรณีต่อไปนี้

1. เพื่อตัดสินปัญหาเกี่ยวกับสัญญาการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ (any interest in land)
2. เพื่อวินิจฉัยว่าที่ดินที่ผู้เช่าถือครองอยู่นั้นได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากนิติกรรมอื่นหรือไม่ รวมถึงสภาพที่แท้จริงของความสัมพันธ์ทางกฎหมาย และความมากมายของข้อจำกัดอันมาแต่นิติกรรมอื่น
3. เพื่อพิจารณาว่าสัญญา หรือข้อตกลงจะต้องจดทะเบียนตาม the Trade Practice Act, 1956 หรือไม่ และข้อกำหนดต่าง ๆ ในข้อตกลงภายในสัญญาที่จดทะเบียนจัดต่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่

²⁰ Ibid., pp. 21-22.

4. เพื่อวินิจฉัยตัดสินว่า การชุกชุมการกระทำผิดละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นสู่ศาลมีอาจพิสูจน์ได้ทางศาลหรือว่าการใช้กรรมวิธีใด ๆ การทำซ้ำสอยหรือขายสินค้าผิดละเมิดลิขสิทธิ์
5. พิจารณาเกี่ยวกับสถานะภาพของบุคคล
6. ตัดสินว่าบิดาหรือมารดา ไม่สามารถมีอำนาจปกครองดูแลบุตรเนื่องจากประพฤติดัวไม่เหมาะสมจนเป็นเหตุให้ศาลมีคำพิพากษาให้แยกกันอยู่กับคู่สมรส หรือถึงขั้นหย่าร้าง
7. พิจารณาว่า บุคคลได้รับเลือกตั้งเข้าสู่รัฐสภาหรือสภาท้องถิ่นอย่างถูกต้องหรือไม่ หรือการเลือกตั้งเป็นโมฆะหรือไม่
8. เกี่ยวกับผู้ตรวจสอบบัญชีขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นว่ากระทำการผิดกฎหมายในเรื่องรายละเอียดของบัญชีหรือไม่

คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลกับกระบวนการพิจารณาความกฎหมายมหาชน

หลักจากเป็นที่ประจักษ์ในวงการกฎหมายว่า การดำเนินการร้องขอ Declaration โดยผ่านทางกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่ง

"คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล" (Declaratory judgment) ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากฎหมายปกครองของอังกฤษ และ เวลส์ ในปี 1962 ได้มีผู้ฟ้องร้องขอ "Declarations" จากศาลบ่อยครั้งมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่จำเลยเป็นองค์กรแห่งรัฐหรือองค์กรประมุขแห่งรัฐ คำตัดสินของ Lord Diplock อยู่ภายใต้กระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่ง Lord Diplock ได้กล่าวชมเชยในเรื่องการนำ declaratory มาช่วยสร้างสรรค์ความเจริญเติบโตอย่างเป็นระบบของกฎหมายปกครอง และถือเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ในระบบศาลอังกฤษ

ตัวอย่างในคดี Ridge V. Baldwin Lord Reid กล่าวสรุปคำกล่าวของท่านซึ่งรับการยกย่องอย่างมากว่า "ข้าพเจ้าไม่คิดว่าศาลนี้จะทำอะไรได้มากไปกว่า ประกาศว่า การตัดสินคดีที่จะอุทธรณ์ของโจทก์ถือว่าไม่มีผล และเป็นโมฆะ และขอมอบคดีดังกล่าวให้กับ the Queen's Bench Division พิจารณาต่อไป" 21

21 Ridge v. Baldwin [1964] A.C. 40

ในทางองเดียวกัน ในคดี Anisminic V. Foreign Compensation Commission the House of Lords ได้พิพากษาคดีเป็นตามคำตัดสินของ Brown J. ซึ่งถูกกลับคำพิพากษาโดยศาลอุทธรณ์ โดย the House of Lords มีคำพิพากษา (Declaration) ว่าแนวการกำหนดสวัสดิการของ Foreign Compen Commission เกินขอบเขตอำนาจจึงถือว่ามีผลบังคับข้อสำคัญของคำตัดสินคดีนี้ก็คือ ศาลไม่ถูกขัดขวางที่จะประกาศอย่างเป็นทางการ 22 สาเหตุแห่งความผิดพลาดของ the Commission ก็คือ ข้อผิดพลาดบางประการในกฎหมายหลัก the Foreign Compensation Act 1950 , S 4 (4) ที่ว่าการตัดสินใจของ the Commission อันเกี่ยวกับการยื่นเรื่องของสวัสดิการนั้นจะไม่ถูกโต้แย้งโดยศาลใด ๆ 23

ตามแนวปฏิบัติดั้งเดิม กระบวนวิธีอันว่าด้วย Prerogative orders Procedure จะเป็นกลไกปกป้องเอกชนจากการใช้อำนาจหน้าที่ผิด ๆ ของเจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐ แต่เหตุผลที่โจทก์พยายามหลีกเลี่ยง Prerogative order procedure โดยหันไปใช้ civil proceedings แทน ผลก็คือความสลับซับซ้อนอย่างยิ่งในกระบวนวิธีพิจารณาของศาล ในขณะที่ตามวิธีพิจารณาความแพ่งโจทก์สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาล Queen's Bench Division หรือ Chancery Cayrt ได้ ผู้ร้องขอ Prerogative order จะต้องนำคดีขึ้นสู่ Divisional Court ซึ่งมี the Lord Chief Justice เป็นประธาน ตามปกติ Divisional Court จะมีคดีความ (ทั้งอาญาและแพ่ง) มากมายที่จะต้องสะสางจึงสิ้นเปลืองเวลามากนอกจากนั้นหากโจทก์และทนายไม่เชี่ยวชาญพอก็อาจเกิดข้อผิดพลาดและทำให้เสียเวลาได้

22 Anisminic v. Foreign Compensation Commission [1969]

2 A.C. 147.

23 Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment, pp. 29-31.

ถึงอย่างไรก็ดี ในเบื้องต้น "Declaration" ถือเป็นวิธีแก้ไขความเสียหายทางกฎหมายเอกชน และวิธีพิจารณาที่ชี้เพียงในระหว่างเอกชน ในกรณีทั่วไปมีเพียงอัยการเท่านั้นที่จะใช้วิธีพิจารณาความแพ่ง และภาคอื่นเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวมเข้าสู่ศาลได้ และในขณะที่ "Declaratory Relief" ถือเป็นอาวุธสำคัญสำหรับประชาชนในการต่อสู้การใช้อำนาจขอบเขตของรัฐ Declaratory Relief จะมีได้ก็ต่อเมื่อ โจทก์ดำเนินการอย่างเหมาะสมได้นาคติพิพาทระหว่างโจทก์กับจำเลยเข้าสู่ระบบศาลเพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิซึ่งถูกปฏิเสธหรือเรียกร้องให้ศาลคุ้มครองโจทก์จากข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของจำเลย หรือกล่าวอ้างว่าจำเลยได้ละเมิดหรือถูกละเมิดสิทธิสาธารณะของโจทก์ (Public Right) เพื่อจะทำให้เกิดความเสียหายประการใด ๆ แก่โจทก์" 24

ได้มีเกิดมีการพัฒนากระบวนการวิธีความแพ่งขึ้นในปี 1977 กล่าวคือ ในขณะที่การดำเนินคดีเพื่อให้ได้มาซึ่งการรับรองสิทธิตามวิธีพิจารณาความแพ่ง และยังสามารถกระทำได้โดยผ่านทางหมายของศาล (writs) หรือโดยการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง หมายเรียก (Summons) ทางเลือกใหม่ซึ่งผู้เสียหายอาจพึงพา อันเป็นกระบวนการทางกฎหมายมหาชน ได้ให้โอกาสแก่ผู้เสียหายที่จะใช้ข้อบัญญัติต่าง ๆ เรียกร้องขอคำพิพากษารับรองสิทธิจากศาลได้เช่นเดียวกัน ตามข้อบังคับบัญญัติที่ 53 แห่ง The Rules of the Supreme Court ซึ่งบังคับในปี 1977 กระบวนการวิธีพิจารณาความทางกฎหมายมหาชน ที่เรียกว่า การบทวิพากษ์ (Judicial review) ได้เปิดทางให้ "Prerogative order procedure" ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นยังพยายามขยายขอบเขตของการแก้ไขความเสียหาย (remedies) ซึ่งผู้ทรงสิทธิอาจเรียกร้องเพื่อให้ได้มา ข้อบัญญัติที่ 53 กำหนดข้อแม้ว่า ศาลผู้มีอำนาจรับรองสิทธิอาจจะให้สิ่งต่อไปนี้เพื่อประโยชน์แห่งผู้เสียหาย

24 Ibid., P. 31

1. Declaration
2. Injunction
3. ความเสียหาย (Damages)

ในการนี้ศาลอาจมีคำสั่งในลักษณะต่าง ๆ ว่าด้วย Prerogative Orders เพิ่มเติม เข้าไปเมื่อศาลเห็นสมควร ในปี 1980 ความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องด้วยกระบวนการพิจารณาที่ถูกริเริ่มอีกครั้งหนึ่งโดยในครั้งนี้ การดำเนินการร้องขอใช้ "ปฎิวินิจฉัย" ในคดีอันมีชคตืออาญา หรือมิได้มีเหตุมาแต่คดีอาญา ผู้พิพากษาแห่ง the Queen's bench Division เพียง 1 ท่าน นั้นบัลลังก์พิจารณาตัดสินได้ ซึ่งช่วยลดภาระของ the Divisional Court ไปได้มาก

แรกเริ่มกระบวนการพิจารณาความยังคงก้าลังรูปแบบเดิม โดยไม่คำนึงว่าโจทก์จะฟ้องบุคคลธรรมดาหรือองค์กรแห่งรัฐ แต่ข้อบัญญัติที่ 53 ได้ก่อให้เกิดความแตกต่าง แยกแยกในการดำเนินเพื่อให้ได้มาซึ่ง "relief" หรือ "Declaration" ในกรณีการดำเนินคดีฟ้องร้ององค์กรแห่งรัฐ ในส่วนการร้องขอศาลได้นำวิธี "ปฎิวินิจฉัย" มาใช้ในเรื่องราวด้วย Prerogative Order กระบวนการนี้จะถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน

1. การพิจารณาความฝ่ายเดียว (ex parte) จะใช้ในขั้นตอนการขออนุญาตศาลให้นำวิธีพิจารณาความพิเศษแบบ Judicial Review มาใช้
2. ถ้าศาลเห็นชอบ ก็จะมีการพิจารณาคดีโดยคู่ความทั้งคู่ต้องมาพร้อมกันในศาลต่อไป (inter Partes)

ข้อบัญญัติที่ 53 ได้ อธิบายปัจจัยแวดล้อมสำคัญ ๆ ซึ่งศาลควรให้ความใส่ใจ ในการที่จะมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล หรือมี Injunction เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติที่ 53 ใช้บังคับรวมถึง injunction ด้วย

การที่โจทก์จะขอร้องศาลให้มี "Declaration" หรือ injunction อาจกระทำได้โดยผ่านทางวิธี ฎีกาวิพากษ์ แห่งกฎหมายมหาชน ในกรณีเช่นว่านี้ตามที่รับผิดชอบอาจยอมตามคำขอของโจทก์ หากพิจารณาเห็นว่า

1. ข้อเท็จจริงแห่งคดี (the native of the matters) ว่าด้วยเรื่องการแก้ไขเขตเสียหายของโจทก์ ซึ่งอาจกระทำโดย

1.1 order of mandamus

1.2 order of prohibition คำสั่งห้ามมิให้ปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง

1.3 Order of certiorari (a writ from a higher court to a lower court, requiring for a transcript of a case for review)

2. ข้อเท็จจริงอันว่าด้วยบุคคลหรือองค์กรที่ถูกฟ้อง

3. ปัจจัยแวดล้อมแห่งคดีโดยรวมทั้งหมด

ยังไปในทางที่ว่าการยอมตามคำร้องขอ จะก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นธรรมต่อคู่ความ

ในบรรดาผลอันเนื่องมาจากอำนาจใหม่ของศาล ในกรณี "Declaration" ก็คือมุมมองที่เปิดกว้างขึ้นอันว่าด้วยมูลเหตุซึ่งนำมาซึ่งการเรียกร้อง "Declaration" ตลอดจนทัศนคติอันมีลักษณะเป็นเสรีมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องความชอบธรรมของบุคคลที่ได้กล่าวโทษองค์กรแห่งรัฐ และพยายามใช้กระบวนการทางศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งการแก้ไขความเสียหายที่เหมาะสม คำสั่งขององค์กรแห่งรัฐซึ่งกระทำลงนามของรัฐถือว่าอยู่ในขอบเขตการบังคับใช้ "ฎีกาวิพากษ์" การตีความคำจำกัดความของ "Public Body" ในนัยกว้างแนวหนึ่งให้ความเห็นว่า องค์กรแห่งรัฐตามข้อบัญญัติที่ 53 ต้องเป็นองค์กรแห่งรัฐตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไปขณะที่ปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะ ถึงแม้ว่าภารกิจนั้นอาจได้บัญญัติไว้ในกฎหมายก็ตาม (not statutory

duties) ดังนั้น ในกรณีคำพิพากษาคดี R.V. Penelon Take overs and Margers 25 จึงเข้าด้วยหลักของ Judicial Review พิจารณาในทางกลับกัน องค์กรแห่งรัฐอาจกระทำกรอันถือว่าการกระทำลงในลักษณะเดียวกันกับภาคเอกชน เช่น เรื่องการจ้างงาน เรื่องนี้ตามปกติทั่วไปจะถือว่าอยู่นอกรอบของบทบัญญัติที่ 53

อำนาจของศาลที่จะใช้สิทธิยับยั้งในกระบวนการวิธีพิจารณา "ปฏิวิพากษ์" ไม่จำกัดวงอยู่แต่ในเรื่องของคำสั่งขององค์กรแห่งรัฐ แต่หมายรวมถึงการกระทำอันแนะขององค์กรนั้น ๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตาม Lord Bridge ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับข้อยุ่งยาก ในการนำบทบัญญัติที่ 53 มาปรับใช้เกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจศาลที่ซับซ้อน ในคดี Gillick v. West Norfolk and Wisbech Health Authority [1986] 26 ซึ่งผู้นำข้อบัญญัติมาอ้างถึงกล่าวว่า นอกเหนือจากนี้ยังมีข้อเดือนใจในทางองเดียวกันจากสหราชอาณาจักร ในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานส่วนท้องถิ่น (local ortharity) ภายใต The Housing Act 1977 Lord Brightman ในคดี R.V. Hillingdon London Dorough ตั้งข้อสังเกตว่า "ในกรณีที่มีการปรากฏ หรือไม่ปรากฏของข้อเท็จจริง อยูภายในขอบเขตการตัดสินใจขององค์กรแห่งรัฐและข้อเท็จจริงนั้นมีลักษณะแตกต่างหลากหลาย บางกรณีชัดเจนแล้ว ประจักษ์แก่ตาคนทั่วไป (obvious) บางกรณียังคลุมเคลือได้แม้จะได้ บ้างกรณีรับรู้ได้เพียงนามธรรม (conceivable) ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของศาลที่จะปล่อยให้องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้ใช้อำนาจวินิจฉัย หากองค์กรที่ว่าได้รับมอบอำนาจจากรัฐสภา แต่อย่างไรก็ดีหากองค์กรใช้อำนาจไปนทางมิชอบ ศาลอาจปฏิเสธอำนาจขององค์กรนั้นได้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

25 R.V. Panel on Take-over and Merger, exp. Datafin [1987] Q.B.815, 2 W.L.R. 69.

26 Gillick v. West Norfolk and Wisbech Health Authority [1986] A.C.112, and R.V.D.H.5.5., exp. Royal College of Nursing [1981] A.C. 800.

เป็นที่กล่าวกันว่า การที่ศาลมี "Declaration" เป็นวิธีที่ปลอดภัยกว่าวิธีอื่น ๆ เนื่องด้วยวิธีนี้สามารถวางกรอบในลักษณะที่คาดพิพากษาเพียงข้อชี้แนะสำหรับองค์กรแห่งรัฐที่มีอำนาจแก้ไขความเสียหายของโจทก์ เรื่องข้อจำกัดว่าด้วยการยื่นคำร้องต่อศาลหาวิธี "บัญญัติพากร์" มาใช้สภาขุนนางได้แสดงความเห็นไว้ในคดี Gouriet แต่ข้อความเห็นดังกล่าวมีอำนาจนำมาปรับใช้ในเรื่อง ความสามารถของบึงเจกบุคคลในการนำคดีขึ้นสู่ศาล อย่างไรก็ตาม Order 53 Rule 3(7) and section 31 (3) of the supreme court Act 1981 ได้วางข้อจำกัดใหม่ ๆ ในกรณีที่ผู้เสียหายต้องการร้องขอสิทธิว่าด้วย Prerogative Order จากศาล ถึงกระนั้นหากพิจารณาโดยรวมจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติที่ 53 ได้ทำให้บึงเจกชนมีโอกาสดำเนิน อย่างเห็นได้ชัด ในการขอความช่วยเหลือจากศาลเมื่อถูกละเมิดโดยองค์กรแห่งรัฐ

ข้อบัญญัติที่ 53 มิได้มีความมุ่งหมายที่จะแยกการยื่นคำขอใช้กระบวนการวิธี "บัญญัติพากร์" ออกต่างหากจากวิธีพิจารณาแห่งความโดยเฉพาะ แม้แต่ the Ion commission ซึ่งมีหนังสือสำคัญอันกระบวนการวิธีบัญญัติพากร์ต้องถือเป็นบรรทัดฐานก็มิได้มีความประสงค์ที่จะแยกการมีคำร้องออกมา ถึงกระนั้นในคดี O' Reilly v. Mackman²⁷ สภาขุนนางเห็นควรว่าการร้องขอใช้วิธีพิจารณาแบบบัญญัติพากร์

เมื่อคำนึงถึงหลักเกณฑ์ทั่วไป การที่บึงเจกชนพยายามพิสูจน์ว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานละเมิดสิทธิ ซึ่งได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายมหาชน โดยใช้วิธีพิจารณาความแบบทั่วไป (ordinary action) ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงหลักเกณฑ์ ข้อกําหนดต่าง ๆ ซึ่งบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองตัวแทนของรัฐ ย่อมเป็นการขัดต่อนโยบายสาธารณะ และเป็นการใช้กระบวนการศาลในทางมิชอบอีกด้วย

²⁷ O' Reilly v. Mackman [1983] 2 A.C. 237.

ผลในเชิงตรรกศาสตร์ประการหนึ่ง อันเนื่องมาจากข้อบัญญัติที่ 53 หากเป็นไปได้ว่า ผู้ฟ้องข้อกําหนดเพื่อคุ้มครององค์กรแห่งรัฐ สามารถที่จะหลีกเลี่ยงข้อกําหนดเหล่านี้ตามอาเภอใจ (Safeguards) คงจะไม่มีประโยชน์อันใดจะนำข้อบัญญัติรวมไว้กับบทบัญญัติที่ 53 อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตว่าในคดี O'Reilly V. Mackman การนำคดีขึ้นสู่ศาลมีผู้ต้องจ้งเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อร้องขอ ให้ศาลมีคำพิพากษาให้คำวินิจฉัยของ the Board of Visitors เป็นโมฆะ เนื่องจากล้มเหลวที่จะปฏิบัติตามกฎของเรือนจำ และกฎแห่งความยุติธรรม ในคดีดังกล่าว safeguards จะมีความสำคัญยิ่ง และไม่ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นที่ว่า safeguards เหล่านี้จะต้อง ถูกขจัดออกไป เมื่อมีเหตุสมควรประการต่าง ๆ อันชักนำให้โจทก์เลือกใช้ชีวิต "ordinary action" มากกว่า (judicial review) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ปรากฏชัดว่าจำเลย สามารถที่จะพึ่งพา safeguards เหล่านี้ ในการต่อสู้คดีแพ่ง ซึ่งโดยหลักเกณฑ์แล้ว safeguards จะเอื้อประโยชน์แก่จำเลยก็เฉพาะในกรณีที่ จำเลยฟ้องโจทก์กลับโดยอาศัยวิธีพิจารณาความ พิเศษแบบ "นินิวีทาร์ช" (Judicial review) สำหรับในกรณีอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หลักการนี้ก็สามารถนำมาปรับใช้ได้ 28

มูลเหตุพื้นฐานที่ศาลสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการใช้สิทธิยับยั้ง (the grounds on which the court can intervene)

ในคำพิพากษาอันลือชื่อของท่าน Lord Diplock ในคดี O'Reilly V. Mackman ท่านได้สรุป เหตุพื้นฐานสำคัญ ๆ ไว้ดังนี้

- ความไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- ความไม่สมเหตุสมผล
- ความไม่เหมาะสมในเชิงกระบวนการวินัย

28 Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment, pp. 31-34.

Lord Diplock ยังได้กล่าวเสริมว่า เหตุสำคัญเหล่านี้ มิได้ครอบคลุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งหมด เหตุสำคัญอื่น ๆ ก็ยังมี อาทิเช่น ความไม่เหมาะสมพอควรในเรื่องของสัดส่วนในการพิจารณาว่าสมควรจะมีคำพิพากษาให้เป็นไปตามคำร้องของโจทก์หรือไม่ เป็นที่ทราบว่าจะไม่สามารถศึกษาข้อมูลโดยละเอียดเกี่ยวกับ Declaratory judgment ภายในระยะเวลาอันสั้น ก็อาจกล่าวได้ว่าศาลชั้นอุทธรณ์ชั้นหนึ่งเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดทางกฎหมาย ไม่ว่าเป็นกรณีที่องค์กรแห่งรัฐชั้นอุทธรณ์ชั้นหนึ่งหรือมีอำนาจตัดสินคดีที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมหรือมีอำนาจในลักษณะคับแคบเกินไป นอกจากนี้ ศาลยังอาจใช้สิทธิยับยั้งได้กรณีที่มีการวินิจฉัยตัดสินขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง กระทำไปผิดพลาดมิได้ นำข้อมูลสำคัญเข้าสู่การพิจารณาหรือผิดพลาดโดยนำข้อมูลนอกกรอบเข้าสู่การพิจารณา เหตุพื้นฐานอีกประการหนึ่ง ก็คือ ความล้มเหลวขององค์กรแห่งรัฐที่จะปฏิบัติงานอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม (fairly) และเป็นไปตามครรลองของ natural justice ในประการสุดท้าย เหตุพื้นฐานที่สำคัญที่ท่าน Lord Diplock กล่าวคือ ความไม่ชอบด้วยเหตุผล (unreasonableness) การที่จะถือว่าคำสั่งหรือคำพิพากษานั้นมิชอบด้วยเหตุผลนั้น จะต้องเป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า มิมีความชอบขนาดจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาในลักษณะนี้ได้ หากศาลเพียงมีความเห็นโดยส่วนตัวว่า คำสั่งนั้นไม่ชอบด้วยเหตุผล ก็ยังไม่เพียงพอศาลต้องพิสูจน์ได้ว่า คำสั่งหรือคำตัดสินดังกล่าวไม่สมเหตุสมผล และก่อให้เกิดความยุ่งยากโดยไม่จำเป็น²⁹

1.4 องค์กรผู้มีอำนาจพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (Bodies having a declaratory judgment)

องค์กรผู้มีอำนาจพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับเรื่องอำนาจของศาลสูง และศาลท้องถิ่น (county court) ในการมี declaratory judgment แต่สิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ไม่อาจมองข้ามไปก็คือ ความจริงที่ว่ายังมีศาลพิเศษอื่น ๆ อีกเป็น

²⁹ Ibid., pp. 31-35.

จำนวนมากที่สามารถมีคำพิพากษาเพื่อแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายแบบกึ่งบังคับได้ อาทิ common commissioners ซึ่งมีอำนาจตัดสินว่า ที่ดินบริเวณใดควรจะเป็นสาธารณะสมบัติ หรือศาลพิเศษจัดการด้านอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของลูกจ้างว่าได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมตามสัญญาหรือไม่ หรือพิจารณาว่า ผู้ถูกจ้างถูกกีดกันมาให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมค้าขายหนึ่ง ๆ โดยปราศจากเหตุผลสมควรหรือไม่ทั้งในกรณีของศาลยุติธรรม แห่งยุโรป และศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป มีการนำ "declarations" ไปใช้อย่างกว้างขวาง แม้แต่องค์กรต่าง ๆ ของฝ่ายบริหารก็อาจได้รับมอบอำนาจในการมี declaratory judgment ได้ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นมีอำนาจวินิจฉัยว่าข้อเสนอใด ๆ ก่อให้เกิดการพัฒนาตาม วัตถุประสงค์ของ The Town and County planning Act. การมีคำวินิจฉัยในลักษณะนี้ ถือเป็นกรณี declaratory judgment แบบหนึ่งงานตนเองเดียวกัน รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะ ตัดสินว่าองค์กรของรัฐใดละเลยต่อหน้าที่ไม่อาจปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติควบคุมได้ ถือว่าเจ้า ลักษณะ "declaration" หรือกรณีที่ผู้กรณีฝ่ายต่าง ๆ ที่พิพาท ร่วมกันแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ ซึ่งมีอำนาจให้คำวินิจฉัยเพื่อไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง คำวินิจฉัย ก็นับว่าเป็น "declaratory judgment" เช่นกัน ตัวอย่างสุดท้าย คือ magistrate courts ซึ่งตามปกติมีอำนาจมี "declaration" ได้ ในกรณีพิเศษก็ได้รับอนุญาตให้มีคำพิพากษาดำเนินการของโจทก์ อย่างเช่น The Football Spectators Act 1989 section 7 and section 23 ให้ magistrates มีอำนาจพิจารณาตัดสินว่า การกระทำความผิดใด เกี่ยวเนื่องมาจากการ แข่งขันฟุตบอลนัดต่าง ๆ 30

พัฒนาการที่สำคัญของอำนาจศาลในการมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (The General Scope of the Jurisdiction)

30 Ibid., P. 38.

เนื่องจากอำนาจที่ว่านั้นกว้างขวางมากจึงเป็นการดีที่สุดที่จะให้คำจำกัดความในเชิงปฏิเสธ Lord Diplock ได้ยกเหตุผลพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ อันอาจถือเป็นข้ออ้างในการวินิจฉัยไม่ยอมรับคดีชั้นสู่ศาล

1. ในการนำคดีชั้นสู่ศาลเรื่องที่ไม้อาจกระทำตามข้อแม้ต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้
2. สถานภาพของคู่ความ
3. ประเด็นของข้อพิพาท
4. สภาพความเป็นไปได้ของครื่องของเรื่องที่

ที่มาแห่งขอบเขตอำนาจทั่ว ๆ ไปของศาล ก็คือ order 15 rule 16 of the current rules of the supreme court ซึ่งส่งผลให้ข้อบัญญัติที่ 25 ซึ่งบังคับใช้ในปี 1883 และถือเป็นกฎมูลฐานของ the supreme court สามารถใช้บังคับได้ต่อไปสำหรับในเรื่อง public law proceedings นั้น order ที่ 53 rule 1 (2) ซึ่งบัญญัติและใช้บังคับในปี 1977 มีผลยกเลิก order 15, rule 16

บางครั้งมีคำกล่าวในทางเองว่า ขอบเขตการมี "declaration" นั้นไม่มีที่สิ้นสุดหรือเกือบจะไม่มีที่สิ้นสุด เกี่ยวกับคำกล่าวข้างต้น Lord Denning กล่าวไว้ในคดี Barnara V. National Dock Labour Board ว่า ³¹

การมองไม่เห็นว่ามีข้อจำกัดอันใดที่อาจตีกรอบอำนาจของศาลในการมี "declaartion" นอกจากความเหมาะสมและดุลพินิจของผู้พิพากษาผู้วินิจฉัย ³² ในคดีก็แสดงความเห็นสอดคล้องกับ

³¹ Barnard v. Nation Dock Labour [1953] 2 Q.B. 18 at 41

³² Viscount Radcliffe in Ibeneweka v. Egbuna [1964] 1 W.L.R.

Denning ความเห็นอันปรากฏในจำนวนคำพิพากษาของผู้พิพากษาทั้ง 2 ท่าน และของผู้พิพากษาอีกจำนวนมาก เน้นย้ำถึงศักยภาพอันยิ่งใหญ่ และสร้างสรรค์ของการใช้ "Declaration" เพื่อระงับแก้ไข หรือป้องกันความเสียหายหรือเพื่ออรรถประโยชน์ที่โจทก์สมควรได้รับอย่างในคดี Russian Commercial and Industrial Bank ถึงอย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าศาลจะมี "Declaratory Judgment" ในเรื่องอะไรก็ได้ ท่าน Lord Diplock กล่าวอย่างชัดเจนในคดี Gouriet V. Union of post³³ องค์การแห่งรัฐที่มีอำนาจตัดสินยอมตามคำร้องของโจทก์มีมากมายราวจะตั้งเป็นกองทัพหนึ่งก็ว่าได้ การใช้อำนาจจึงจำเป็นต้องมีความเหมาะสมอยู่เสมอ "Declaration" มีประโยชน์นานับประการและในช่วงเวลารอปีที่ผ่านมามีการนำ "Declaration" ไปใช้ก็ขยายวงออกไปทุกที บ่อยครั้งที่โจทก์เรียกร้องขอ Declaratory Judgment หรือการมีคำสั่งศาลอุทธรณ์ไปยังศาลชั้นต้นเพื่อพิจารณารับรองอีกครั้ง โจทก์มีจุดมุ่งหมายเพื่อขอให้ศาลพิพากษาว่า จำเลยปฏิบัติหน้าที่เกินขอบอำนาจและคำสั่งของจำเลยไม่มีผลบังคับกับโจทก์ แม้จะเห็นว่า การใช้อำนาจต้องทำอย่างระมัดระวัง ก็มิได้หมายความว่า จะไม่สนับสนุนการใช้ Declaratory Proceedings อย่างกว้างขวาง พื้นฐานสำคัญอันเป็นข้อจำกัดการใช้ Declaratory Proceeding คือ ลักษณะพิเศษคือ สภาพความเหมาะสมและเป็นไปได้ของคำร้อง³⁴

คุณสมบัติเชิงซ้อนของอำนาจพิจารณาคดีของศาล (The Dual Nature of the courts primary jurisdiction)

ถ้อยคำอันปรากฏในสุนทรพจน์ของ Lord Diplock ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งของอำนาจการมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล ในชั้นต้นการใช้อำนาจดังกล่าวแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ

³³ Gouriet V. Union of Post Office Workers [1978] A.C. 435 at 501

³⁴ Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment, pp. 39-40.

1. the original แบบปฐม
2. the supervisory แบบกำกับดูแล

การใช้อำนาจในลักษณะ original ศาลปกครองสามารถมีได้ในแทบทุกกรณี ศาลอาจให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่โจทก์ได้ ศาลสามารถ Declaration แม้จะไม่มี "มูลเหตุพื้นฐาน" ในกรณีที่ 1 นี้ ถือเป็น อำนาจภาคบังคับของศาลที่จะ แสดงให้ประจักษ์แก่คู่ความถึงสิทธิซึ่งจะมีผลในอนาคตเท่านั้น หรือศาลปกครองในเชิงปฏิเสธว่าโจทก์ไม่มีหน้าที่หรือภาระผูกพันอันใดกับจำเลย ส่วนเรื่องการใช้อำนาจแบบผู้ตรวจการ ศาลปกครองจะมีผลไม่เพียงแต่กับองค์กรที่มิได้มีหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายโดยตรง และยังหมายรวมถึงองค์กรในระบบศาลยุติธรรมด้วย ดังนั้น การใช้อำนาจแบบที่ 2 ซึ่งบังคับได้กับพระมหากษัตริย์, องค์กรของรัฐต่าง ๆ, ครอบคลุมตลอดถึงการกระทำทั้งทางนิติบัญญัติ ตุลาการและบริหาร ปัจจุบันการใช้อำนาจแบบ supervisory ผู้ฟ้องอาจร้องขอความช่วยเหลือ โดยวิธีพิจารณาความตามกฎหมายเอกชน และกฎหมายมหาชน order 53 ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับ prerogative orders ผู้ฟ้องร้อง การร้องขอ injunction อาจกระทำโดยผ่านกระบวนการพิจารณาทั้ง 2 ที่กล่าวถึงได้ ยกเว้นแต่เฉพาะในกรณีที่จำเลย เป็นพระมหากษัตริย์ โจทก์ไม่อาจร้องขอ injunction ได้ คุณลักษณะเชิงซ้อนของ "declaratory" ช่วยอธิบายได้เป็นอย่างดีว่า ในบรรดาแนวทางการแก้ไขความเสียหายทั้งหมดเหตุใด Declaratory จึงมีขอบเขตการบังคับใช้ที่กว้างขวางที่สุด ในบางคดี "declaratory Proceedings" ถูกเลือกใช้เพราะเป็นวิธีที่สะดวกและมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่บางคดีก็เพราะ Declaratory Proceedings เป็นที่พึงสุดท้าย 35

35 Ibid., pp. 40-41.

สาระสำคัญของขอบเขตอำนาจศาล the nature of the jurisdiction อาจอธิบายได้ดังนี้ ภายใต้อำนาจศาลแห่งขอมเขตการใช้อำนาจโดยทั่วไป และข้อบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ ที่ได้บัญญัติขัดแย้งกับหลักเกณฑ์อันปรากฏในการใช้อำนาจทั่ว ๆ ไป ศาลมีอำนาจที่จะมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลในเรื่องใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าเหมาะสม" ในคดี Imperial Tobacco Ltd. v. Attorney General Lord Lane กล่าวไว้ว่า 36

บุคคลทุก ๆ คน ตามหลักทฤษฎีสิทธิโดยชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามคำร้องได้ หากคำร้องนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ยกเว้นว่า จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ชัดเจน หรือโดยปริยาย

การร้องขอศาลให้พิพากษาแสดงสิทธิ (Declaration) สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องมี "a subsisting cause of action" Lord Diplock แสดงความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า

ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากได้เพียงว่า จำเป็นหรือไม่ที่โจทก์จะต้องมีมูลเหตุแห่งการฟ้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการร้องขอความช่วยเหลือจึงจะดำเนินการร้องขอ declaration ในปัจจุบัน บรรทัดฐานการใช้อำนาจศาลได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าข้อแม้ที่โจทก์ต้องมีมูลเหตุแห่งการฟ้องและรูปแบบการแก้ไขความเสียหายแบบ "declaration" จะเป็นเรื่องไม่จำเป็น ด้วยเหตุที่ว่าโจทก์สามารถร้องขอให้ศาลคำพิพากษาเชิงบังคับ (executory judgment) ได้ ส่วนใหญ่ declaratory proceedings จะใช้กรณีที่มีการคุกคามว่าจะละเมิดสิทธิของโจทก์ในอนาคตหรือแม้จะไม่มีการชั่ง แต่มี

36 Imperial Tobacco Ltd. v. Attorney - General [1981] A.C.

ข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่กรณีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนหากมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นใน
อนาคตและในกรณีเหล่านี้ การใช้ "declaration" ในความเห็นของศาลจะสามารถเอื้อ
ประโยชน์สูงสุด แต่ศาลมีอำนาจมีคำพิพากษาเพียงเพื่อระงับการโต้แย้งสิทธิในระหว่างคู่กรณี 37

ขอบเขตอำนาจของศาลท้องถิ่นในการพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (The General
Jurisdiction under the county court)

ขอบเขตอำนาจของศาลท้องถิ่น (the county court) ได้รับการตีกรอบชัดเจนโดย
กฎหมายในปัจจุบันขอบเขตอำนาจดังกล่าวมีลักษณะที่ชัดเจนและกว้างขวางมากขึ้น เมื่อมีกฎหมาย
ใหม่ ๆ ออกมาแก้ไขข้อบัญญัติบางตอนอันปรากฏ ใน the county court act 1984
ถือเป็นพระราชบัญญัติหลักซึ่ง เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่อง (the jurisdiction of the
county court) ขอบเขตอำนาจศาล ในการพิจารณาคดีในศาลท้องถิ่น โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
"declaratory relief" มาตรา 38 (1) บัญญัติไว้ว่า "ภายใต้กฎหมายต่าง ๆ แห่ง
พระราชบัญญัตินี้ (the county court) ศาลท้องถิ่นมีอำนาจที่จะมีคำสั่งใด ๆ (order) อัน
ศาลสูงสามารถทำได้ หากมีวิธีพิจารณาที่เหมาะสมและสอดคล้องรองรับ ดังนั้น (the county court)
ศาลท้องถิ่นจึงสามารถมี "declaration" ได้ เช่นเดียวกับศาลสูงภายใต้ขอบเขตการใช้ที่กว้าง
ขวางอันเป็นลักษณะเฉพาะของ "declaration proceeding" ยกเว้นในกรณีที่กฎหมายเฉพาะ
บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า ศาลต้องอ้างหลักเกณฑ์อื่น ๆ ซึ่งตีกรอบวิธีพิจารณาการร้องขอความช่วยเหลือ
เหลือจากศาลในลักษณะอื่นจากที่ร้องขอความช่วยเหลือกับ declaration

ก่อนที่จะมีการประกาศใช้ the count and legal service acts 1990,
section 15 ของ the county court act 1984 บัญญัติจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจ
ของศาล ไว้อย่างมากคือคดีที่รับพิจารณาจะต้องมีรากฐานมาจากมูลสัญญาหรือมูลละเมิด และ

37 Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment,
P. 41.

คำร้องขอของโจทก์ต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับการขอชำระหนี้ ขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนว่าด้วย ข้อบัญญัติแห่งมาตรา 15 ศาลตีความว่าจะต้องหมายถึงเรื่องเกี่ยวกับหนี้เงินหรือการเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนหรือการเรียกร้องง่าับผู้ผิดตามสัญญาเป็นที่น่าเสียดายที่ว่าก่อนการบังคับใช้ the courts and legal service act 1990, ศาลท้องถิ่น (the county court) ไม่ยอมรับพิจารณาคดีที่ผู้ฟ้องร้องขอให้ศาลพิพากษาว่า เขาไม่ต้องการรับผิดมูลหนี้หรือพิจารณา เกี่ยวกับจำนวนเงินที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบชำระ ซึ่งงานกรณี หลังนี้ยังไม่มีแนวปฏิบัติชัดเจน แต่โอกาสที่จะได้รับการพิจารณาก็นับได้ว่ามีน้อย

แต่ในกรณีที่เกิดมีความซับซ้อนมาก และทุนทรัพย์มีค่าเกิน 50,000 ปอนด์ หรือเป็น คดีหมิ่นประมาทหรือคดีที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์การเก็บค่าผ่านทาง (toll) การจัดตลาดนัดสินค้า (fair) ตลาดค้าขาย หรือเรื่องสิทธิการเป็นตัวแทนขายสินค้าของบริษัทหนึ่ง ๆ (franchise county court) จะไม่มีอำนาจรับพิจารณา

section 16 ของ The County Court Act 1984 บัญญัติไว้ว่า "ศาล สมควรมีอำนาจพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับการดำเนินการเรียกร้องเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งกฎหมายหรือนิติกรรมมาให้การรับรองความถูกต้องในการเรียกชำระเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งกฎหมายหรือนิติกรรม มาให้การรับรองความถูกต้องในการเรียกชำระ "หากศาลจะตีความอย่างเคร่งครัดว่า การดำเนิน จะถือว่าสามารถขอความช่วยเหลือจากศาลภายใต้ section นี้จะต้องเกี่ยวกับการพยายาม เรียกร้องเงินคืน หากพิจารณาประกอบกับแนวโน้มที่กว้างขวางขึ้น เกิดจากการที่ The Courts and Legal Service Act 1990, บัญญัติแก้ไข section 15 ก็น่าจะเป็น การตีความที่แทบเกินไป

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับที่ดินกำหนดขอบเขตอำนาจศาล คือ มาตรา 21 แห่ง the county court act 1984, อนุมาตรา 2 โดยใน subsection นี้ ได้กำหนดให้อำนาจศาลพิจารณาคดีอื่นเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ในส่วนนี้คำร้องจะต้องเป็น "declaratory relief" เท่านั้น และยังเป็นที่ได้เพียงที่ยังไม่ยุติ ว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ถือครองที่ดิน มีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลให้มีคำพิพากษารับรองสิทธิครอบครองของเขาซึ่งถูกทำให้ขาดตอนไปหรือไม่ นอกเหนือจาก มาตรา 21 , มาตรา 2 ที่เคยให้อำนาจศาลพิจารณาเกี่ยวกับเรื่อง การครอบครองหรือยึดครองการเช่าที่ดินเพื่อเป็นแหล่งบันเทิงใจ ได้ถูกยกเลิก โดย the courts and legal services act 1990,

section 23 ของ the county court act 1984 ให้อำนาจ county court ที่พิจารณาคดีอื่นว่าด้วย การกำหนดมูลค่าส่วนเหลือของทรัพย์สิน หลังจากที่ได้พิจารณาคัด ส่วนที่ติดจำนอง และหนี้สินอื่นออกไปแล้ว แต่ทุนทรัพย์ต้องไม่เกิน 30,000 ปอนด์

section 32 ให้อำนาจอย่างจำกัดแก่ศาล ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับมรดก ซึ่งหมายถึง อำนาจที่จะพิพากษาว่า หนี้กรรมมาตาได้รับการรับรองคุ้มครองบังคับตามกฎหมายแต่ทุนทรัพย์ไม่เกิน 50,000 ปอนด์

นอกเหนือจากที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นยังมีบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้อำนาจศาลท้องถิ่น (county court) ในการ Declaration ตัวอย่างเช่น the family law act 1986, ซึ่งให้อำนาจกับ the county court ในการมีคำพิพากษาเกี่ยวกับเรื่อง ครอบครัว ซึ่งอำนาจดังกล่าวของศาลท้องถิ่นถือว่าเป็นอำนาจในตนเองเดียวกับศาลสูงด้วย

อย่างไรก็ตามกระบวนการวิธี "นฎิวาทักษ์" (judicial review) มีอำนาจชำระ (county court) ได้ แม้ว่า the courts and legal service act 1990 ใน มาตรา 1 จะบัญญัติให้อำนาจ Lord Chancellor ที่จะโอนคดีจากศาลอื่น ๆ มาให้ county court พิจารณา ทำาก็ไม่มีสิทธิที่จะส่งนาคดีอื่นอยู่ภายใต้กระบวนการวิธีนฎิวาทักษ์ (judicial review) มาพิจารณาใน county court นโยบายดังกล่าว ที่ปรากฏอยู่ปัจจุบันเป็นความ

เห็นชอบของรัฐสภา เห็นว่าคดีมหาชนควรจะให้ศาลสูงพิจารณาเท่านั้น คำตัดสินของศาลสูงเกี่ยวกับความไม่ชอบด้วยกฎหมายของ การกระทำขององค์กรแห่งรัฐ สามารถถูกใช้เป็นข้อต่อสู้ในการดำเนินคดีในชั้น (the county court) ศาลท้องถิ่นได้ เช่น จำเลยสามารถอ้างคำตัดสินของศาลสูง เพื่อสนับสนุน การพิจารณาเกี่ยวกับการเป็นโมฆะของการกระทำอันเนื่องด้วย องค์กรดังกล่าว

ข้อควรระวังที่สำคัญเกี่ยวกับการนำคดีเข้าสู่ county court ก็คือจะต้องมีกฎหมายบัญญัติรับรองอำนาจศาลโดยชัดแจ้งว่ากรณีดังกล่าวอยู่ภายในขอบเขตอำนาจของศาลท้องถิ่น แต่ในกรณีแม้คดีจะเกินอำนาจหากศาลสูงมีคำสั่งหรือผู้กรณีตกลงใจร่วมกัน ก็สามารถนำคดีนั้นมาพิจารณาใน ศาลท้องถิ่น (county court) ได้ 39

1.5 การนำหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของคู่ความมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรม

วิธีการแก้ไขความเสียหายทางกฎหมายแบบต่าง ๆ อันโรคก็สามารถร้องขอได้จากศาลนั้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา "การมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล" ได้แสดงให้เห็นปรากฏแก่บุคคลทั่วไปและนักกฎหมายว่า มีขอบเขตบังคับใช้ซึ่งกว้างขวางที่สุด เมื่อเร็วนี้พัฒนาการที่เกี่ยวกับวิธีแก้ไขความเสียหายดังกล่าว เกิดขึ้นเห็นเด่นชัดที่สุดในกรณีที่ศาลมีหน้าที่ต้องใช้สิทธิยับยั้ง และเสนอแนะแนวทางแก้ไขความเสียหาย ซึ่งในกิจต่าง ๆ เหล่านี้ ศาลจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังรอบคอบอย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่น เมื่อศาลมีความเห็นร่วมกันว่าสมควรที่จะใช้สิทธิยับยั้งการปฏิบัติหน้าที่บางอย่างเอง สถาบันทางการเงินหลายสถาบันของ the city of London ศาลที่พิจารณานำ "Declaratory Proceeding" มาใช้ สาเหตุประการหนึ่งของการตัดสินใจเช่นนี้ คงเนื่องมาจากความยืดหยุ่นของ "การมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล" ซึ่งให้อำนาจศาลที่จะประวิงมิยอม

39 Ibid., pp. 59-61.

ใช้สิทธิยับยั้งเพื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคำพิพากษาหรือคำตัดสินหรือคำสั่งองค์ใด ๆ ที่มีผลในเชิงปฏิบัติไปแล้ว นอกจากจะเป็นกรณีที่เกิดความเสี่ยงไม่ได้เท่านั้น ในกรณีพิเศษเช่นนี้ ศาลจะจำกัดสาระของคำพิพากษาว่า จะมีลักษณะเป็นเพียง "ข้อชี้แนะแนวทางปฏิบัติในอนาคต" เท่านั้น ตัวอย่างที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ กรณีที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าควรให้อนุญาตแพทย์ผ่าตัดคนไข้ซึ่งไม่อยู่ในสภาพที่น่าจะตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือไม่ ในกรณีข้างต้น ศาลผู้มีโอกาสมาร่วมกันพัฒนากระบวนการวินิจฉัยการความแบบใหม่เพื่อพิจารณาความเหมาะสมรอบด้านและมีคำพิพากษาระงับการผ่าตัดดังกล่าว ในความเป็นจริงแนวทางการนำ Declaratory Proceedings มาใช้ ยังต้องมีการพัฒนาต่อไปอีก สำหรับในบทนี้ ได้มีการหยิบยกจุดสำคัญ ๆ อีกหลายจุดในวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม ซึ่งขอบเขตอำนาจ "Declaration" ยังไม่สามารถที่จะขยายวงออกไปครอบคลุม

การวินิจฉัยอย่างเที่ยงตรงมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุพื้นฐานที่น่าไปสู่การปฏิเสธการใช้ความช่วยเหลือของศาล

ก่อนหน้านี้มีการกล่าวขวัญกันอยู่เสมอว่า บางครั้งศาลกล่าวอ้างเหตุผลอย่างผิด ๆ ในการไม่ยินยอมรับคำร้องของโจทก์ คือ ศาลยินยอมในสิ่งที่วินิจฉัยว่าเหตุอันแท้จริงของการปฏิเสธคือ 1. เป็นเพราะอยู่นอกเขตอำนาจศาลหรือ 2. เพราะโจทก์ไม่มีความชอบธรรมหรือสิทธิที่จะฟ้องหรือเป็นเพราะ 3. ศาลใช้ดุลยพินิจเห็นว่าไม่สมควรจะใช้อำนาจ (matter of discretion) ความคลุมเครือไม่แน่ชัดในลักษณะนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาการบังคับใช้ หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (Declaratory Judgment) ในฐานะวิธีการแก้ไขความเสียหายของผู้เดือดร้อนได้ ในอดีตดูเหมือนว่าศาลส่วนใหญ่จะเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้ศาลปฏิเสธไม่รับพิจารณาคดี เป็นเพราะคดีอยู่นอกเขตอำนาจศาล ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง สาเหตุที่แท้จริงก็คือ ศาลเห็นว่าไม่สมควรใช้อำนาจด้วยเกรงจะไปก้าวก่ายอำนาจขององค์กรแห่งรัฐอื่นจนเกินพอดีในบางกรณีการวินิจฉัยสาเหตุการปฏิเสธคำร้องจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เสียหายคือ หากศาลเห็นแน่ชัดว่าอยู่ในเขตของอำนาจอย่างแน่นอนถึงแม้จะไปก้าวก่ายอำนาจขององค์กรอื่นบ้าง หาก

"คำพิพากษา" สามารถเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อคู่ความศาลที่นำที่จะรับรองตามคำร้องขอของ โจทก์ มิใช่มีขมอมองเพียงผ่าน ๆ ว่าเป็นเรื่องของการไร้ดุลยพินิจเพื่อความเหมาะสม เพียงอย่างเดียว จึงเป็นที่หวังกันว่าในอนาคตผู้พิพากษาจะระมัดระวังมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับ เรื่องสาเหตุที่แท้จริงของการปฏิเสธการพิจารณา สำหรับแนวทางทั่ว ๆ ไป ที่ผู้พิพากษา ควรจะยึดถือ การที่จะวินิจฉัยว่าคดีอยู่นอกเขตอำนาจศาลจะเป็นไป ได้ก็แต่เฉพาะใน กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามโดยชัดแจ้งเท่านั้น

ในปัจจุบัน เป็นที่ประจักษ์ว่าวงการกฎหมายแล้วว่ามูลเหตุแห่งการฟ้องร้อง a cause of action มิใช่สิ่งที่จะเป็นในการนำคดีขึ้นสู่ศาลอีกต่อไป และถึงแม้ว่าผู้พิพากษา ส่วนใหญ่จะยอมรับ แนวปฏิบัติดังกล่าว ที่มีบ้างเป็นบางครั้งที่มีการตัดสินใจแยกไปจาก บรรทัดฐาน อาทิ ในกรณีของ คำพิพากษาของ the court of appeal" และคำตัดสิน ของศาลชั้นต้นอีกหลายสำนวน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความลังเลอย่างเห็นได้ชัด ที่จะใช้อำนาจ เชิงผู้ตรวจการ (supervisory jurisdiction) เข้าพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม ต่าง ๆ ขององค์กรทางศาสนาและกีฬา ใน 2 กรณีนี้อาจมีผู้โต้แย้งว่าเหตุที่ศาลไม่ใช้อำนาจ เป็นเพราะพิจารณาเห็นว่าไม่สมควรก้าวก้าวอำนาจขององค์กรทั้งสองถึงอย่างไรก็ดี หากศาล วินิจฉัยว่า การปฏิเสธที่จะพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรศาสนาและกีฬา สืบเนื่องมาจากศาล ไม่มีอำนาจแต่เพียงอย่างเดียวก็ถือได้ว่าเป็นเรื่องน่าเสียดายมากเพราะหากพิจารณาหลักปฏิบัติ โดยทั่วไป จะเห็นว่าไม่จำเป็นต้องอยู่นอกเขตอำนาจเสมอไป และถ้าศาลผู้เกี่ยวข้องตรงต่อง จะเห็นว่า องค์กรทั้ง 2 องค์กรมีอำนาจมาก สามารถให้ประโยชน์หรือจัดผลประโยชน์ส่ง ผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากหรือบุคคลธรรมดา บังเจกบุคคลในหลายลักษณะ คงจะเป็น เรื่องอันไม่น่าปรารถนาอย่างยิ่งหากองค์กรในลักษณะนี้ไม่มีองค์กรใดมีอำนาจตรวจสอบความชอบ ธรรมในการใช้อำนาจหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ แต่อย่างใด

ขอบเขตอำนาจศาลและเหตุแห่งการฟ้อง (Jurisdiction and locus standi)

เนื่องจากศาลมิได้ถูกตีความอำนาจอย่างคับแคบจนเกินเหตุ โดยข้อกำหนดเกี่ยวกับ "a cause of action" อีกต่อไป ซึ่งมิน่าที่จะเป็นการชอบด้วยเหตุผลการที่ศาลซึ่งใช้อำนาจ

ตามกฎหมายเอกชน จะไม่ยินยอมรับผิดของโจทก์ชั้นศาล หากโจทก์มีอาจพิสูจน์ได้ว่า "สิทธิส่วนบุคคล" (private rights) ของเขาถูกรบกวนโดยมิชอบหรือกำลังถูกรบกวนในระยะเวลาอันใกล้ นี้ เป็นที่ทราบกันในวงการกฎหมายมหาชนว่า "declaratory proceeding" มิได้จำกัดวงอยู่แต่การวินิจฉัยสภาพทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิของบุคคล แต่มีขอบเขตการปฏิบัติที่กว้างขวางมาก

ในกรณีของการฟ้องร้องทางแพ่งหรือพาณิชย์จะไม่มี "ข้อบัญญัติคุ้มครอง safeguards" ผู้ถูกฟ้องซึ่งคิดเผด็จจากการฟ้องร้องตามกฎหมายมหาชนดังนั้น อาจถือได้ กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ควบคุมความสามารถของโจทก์ในการนำคดีชั้นศาลเป็นเรื่องสมเหตุสมผล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของคู่ความและศาล แต่ถึงกระนั้นทัศนคติในลักษณะนี้ ก็ค่อนข้างเคร่งครัดจนเกินพอดีเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการนำคดีเข้าสู่ระบบศาลนั้นสูงมากจึงไม่น่าที่จะเป็นไปได้ว่า การที่ศาลผ่อนปรนกฎเกณฑ์ว่าด้วย "locus standi" หรือความสามารถของโจทก์ในการนำคดีชั้นศาล จะทำให้มีคดีรกรงศาลจนเกินเสาะง ยิ่งไปกว่านั้น ศาลยังคงมีอำนาจเดิมที่ในการที่จะให้โจทก์ที่นำคำริ้สาระมาทำให้ศาลเสียเวลา ออกค่าใช้จ่ายประการต่าง ๆ ทั้งหมด หากเราจะพิจารณาสถานการณ์แวดล้อมในปัจจุบันอย่างรอบครอบจะเห็นได้ว่าการที่ศาล (ตาม private law originaling jurisdiction) ไม่ยินยอมให้บุคคลที่มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวเนื่องกับคดีร้องขอ Declaratory Judgment จากศาล เป็นเรื่องน่าผิดหวังเนื่องจาก การร้องขอ "Declaration" ตามกระบวนการวิธี "ปฎิวิพากษ์" (Judicial Review) Order 53 ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าผู้ที่มีผลประโยชน์ได้เสีย (sufficient interest) เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ทางกฎหมายใด ๆ สามารถร้องขอ Declaratory Judgment จากศาลเพื่อประโยชน์แห่งสิทธิหรือกิจอันเกี่ยวข้องด้วยความสัมพันธ์นั้นได้ ขอบเขตที่กว้างขวางและความผ่อนปรนยืดหยุ่นของ "Judicial Review" น่าจะสามารถปรับใช้กับ private law proceedings ได้ โดยมีก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือการขาดเสถียรภาพของศาลผู้มีอำนาจ ข้อแตกต่างระหว่างวิธีพิจารณาความทั้งสองอันว่าด้วยเหตุแห่งการฟ้องคดี (locus standi) น่าจะหมดไปได้แล้วท่า Lord Diplock ได้กล่าวไว้ในคดี I.R.C. V. National Federation of Self-Employed and Small Business Ltd. เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ก่อนสมัยก่อนเรื่องความสามารถของบุคคลในการฟ้องร้องขอ prerogative orders ทางศาล

ซึ่งน่าจะนำมาประยุกต์ใช้กับความแตกต่างระหว่างกฎหมายบางประการ ตามกฎหมายเอกชน
และมหาชน ซึ่งนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำโดยไม่จำเป็น

"ข้อบัญญัติทั้งหลายถูกกำหนดขึ้นโดยผู้พิพากษาชั้นภาค ก็อาจถูกปรับปรุงแก้ไขโดยผู้
พิพากษานั้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ข้อบัญญัติเหล่านั้นสามารถที่จะธำรง จิตวิญญาณโดยเนื้อแท้ แห่ง
กฎหมายไว้ได้ แม้กาลเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด" 40

คำพิพากษาแสดงสิทธิในเชิงชี้แนะ (Advisory Declarations)

มีแนวโน้มเป็นไปได้มากกว่าในสถานการณ์ที่เหมาะสมศาลจะยินยอมมีคำพิพากษาเพื่อ
จัดระเบียบแน่นอนเกี่ยวกับสิทธิของเอกชนและองค์กรของรัฐ แต่ข้อจำกัดที่สำคัญของความเป็นไปได้
สิทธิในอนาคต (future rights) ดังกล่าวก็คือ ความสามารถของศาลในการรับภาระซึ่ง
จะต้องเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม แต่ถ้าหากศาลสามารถรับภาระได้ ก็จะก่อประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้
เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในกรณีขององค์กรแห่งรัฐ เราจะเห็นได้ว่าหาก องค์กรไม่อาจร้องขอ
คำแนะนำเกี่ยวกับความชอบธรรมทางกฎหมายของภารกิจที่ตั้งใจจะปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม อาจ
เกิดความแปรปรวนขาดระบบระเบียบในการบริหารกิจการของบ้านเมือง ทั้งยังนำมาซึ่งความสับสน
และความสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุผลเสียต่าง ๆ ที่จะตามมา ส่งผลร้ายไม่เฉพาะแต่องค์กรที่รับ
ผิดชอบเหล่านั้น แต่รวมถึงสาธารณชนโดยรวมด้วยเมื่อ Lord Taylor ได้รับแต่งตั้งเป็น Lord
Chief Justice ในปี 1992 ท่านประกาศว่า ศาลควรที่จะปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่เอื้อ
ประโยชน์ต่อ "ผู้ใช้บริการศาล" เกิดขึ้น ดังนั้นหากศาลพร้อมใจกันยอมรับวินิจฉัยสถานภาพแห่ง
สิทธิและหน้าที่ อนาคตของคู่ความก็จะถือได้ว่าสอดคล้องกับ ความตั้งใจของท่าน Lord

40 I.R.C. v. National Federation of Self-Employed and Small
Business Ltd. [1982] A.C. 617 at 639

Taylor Chlof Justice คนใหม่เป็นอย่างดี สำหรับเรื่องการจำกัดขอบเขตการเข้ามายังพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลดังที่อธิบายมาข้างต้น สามารถกระทำได้ด้วยวินิจฉัยของศาลในขั้นตอน การขออนุญาตนำวิธี "บทวิพากษ์" (Judicial Review) มาใช้ในกรณีของกฎหมายมหาชน หรือขั้นตอนการพิจารณาเหตุแห่งการฟ้องคดี (locus standi) ของโจทก์ หากโจทก์ร้องขอ private law remedy จากศาลผู้รับผิดชอบ

การมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของคู่ความแบบชั่วคราว (Interim Declarations)

การมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของคู่ความแบบชั่วคราว หนึ่งในบรรดาคำอธิบายเกี่ยวกับความเจริญเติบโตของขอบเขตการปรับแก้ Declaratory Judgment คือ ลักษณะพิเศษประจำตัวของ Declaratory Judgment ซึ่งได้เปรียบการมีคำสั่งเชิงบังคับให้กระทำหรืองดเว้นกระทำลักษณะเฉพาะที่ว่าได้แก่ ก่อให้เกิดความประมาทระหว่างคู่ความ ในกรณี "Declaration" นั้น ศาลความสามารถในการก่อให้เกิดความประนีประนอมระหว่างคู่ความ จะถือว่าสิ่งที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด คือ ความชัดเจนของขอบเขตแห่งสิทธิของผู้ฟ้องร้องซึ่งความชัดเจนนี้จะทำให้เขาสามารถที่จะใช้สิทธิได้อย่างเต็มที่ปราศจากความกังวล ในหลาย ๆ กรณี โจทก์รู้สึกว่าจะไม่มีความจำเป็นอันใดเลยที่จะต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียศักดิ์ศรี ถูกศาลพิพากษาบังคับให้กระทำ หรือละเว้นกระทำหนึ่ง ๆ นอกจากนั้นในการบังคับคดีหากพบว่าจำเลยเพิกเฉย ก็รุนแรงถึงระดับจากกรณีของศาลและในคดีที่คู่ความมุ่งหมายความประนีประนอม Declaratory Proceedings ก็มักจะได้รับอยู่เป็นนิจ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าในระบบศาล จะมีการออกคำสั่ง (Injunction) ในลักษณะชั่วคราว จนเป็นปกติสามัญ แต่การมี "Interim Declaration" ดูเหมือนว่าจะไม่อาจกระทำได้เมื่อ "Declaration" ส่งผลดี ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างคู่กรณี ถือว่าดีกว่า "Injunction" ในหลายประการ ทำไมจึงไม่มีการนำ "Interim Declaration" มาบังคับใช้บ้าง ? คำตอบข้อข้องใจที่ว่า คงจะต้องรอคอยกันอีกนานเพราะในระบบศาลอังกฤษยังมิได้มีการเตรียมการใด ๆ เพื่อรองรับ Interim Declaration เลยคิดจาก the Israeli Supreme Court ซึ่งในคดีของ Yotvin ได้ดำเนินการ Interim Declaration

มาซึ่งจนเป็นที่กล่าวขวัญถึงและก่อให้เกิดการโต้เถียงเรื่องความเหมาะสมอย่างกว้างขวางจริง ๆ แล้วหากมีการนำ Interimdon มาใช้จริง ๆ ก็จะมีประโยชน์มากในการรักษาเกียรติและสถานะทางสังคมของจำเลย โดยเฉพาะกรณีที่จำเลยเป็นถึงประมุขของรัฐ⁴¹

หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (Declaratory Judgment) หลักนี้เทียบได้กับการฟ้องเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทของชาวไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 188 นั้นเอง แม้ว่าจะไม่ตรงนักก็ตาม การพิจารณาในที่นี้จะทำอย่างเดียวกับานกรณีแรก กล่าวคือ จะแยกพิจารณาตามระบบกฎหมาย เพราะทั้งสองระบบ ระบบคอมมอนลอว์และระบบซิวิลลอว์แตกต่างกัน กล่าวคือ หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดเอาไว้ว่ากรณีใดบ้าง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะใช้ดุลพินิจในการเลือกรับคดีไว้พิจารณา ส่วนกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบซิวิลลอว์มูลเหตุที่จะนำมาฟ้องร้องคดีได้ ส่วนมากแล้วจะบัญญัติไว้ในระดับทั้งในกฎหมายสารบัญญัติ (substantive law) และกฎหมายวิธีสบัญญัติ (adjective law) เช่น กฎหมายของประเทศไทย การจะฟ้องร้องคดีนั้นต้องมีกฎหมายสารบัญญัติรองรับ

2. หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ในที่นี้จะกล่าวพอเป็นตัวอย่างเฉพาะของประเทศอังกฤษและอเมริกา

⁴¹ Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment, pp. 296-300.

2.1 หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของประเทศอังกฤษ

ในประเทศ คอมมอนลอว์ หลักเรื่องนี้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ โดยถือว่าเป็นกระบวนการทางหลัก เอ็กคิวตี้ (equity) ไม่ใช่หลัก คอมมอนลอว์ โดยเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 1 ศตวรรษมาแล้วในประเทศอังกฤษแต่ก่อนหน้านั้นก็เคยมีที่ใช้มาก่อนใน Scotland ซึ่งเรียกว่า "Declarator" และในประเทศที่ใช้ระบบ ซิวิลลอว์ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ออสเตรีย อิตาลี เป็นต้น

ในปี ค.ศ. 1883 ได้มีการออก Rules of the Supreme Court, 1883 โดยอาศัยอำนาจตามความใน The Judicature Act, 1875 ขยายความเรื่อง declaratory judgment

ตัวอย่างคดีเกี่ยวกับหลักคำพิพากษารับรองสิทธิของบุคคล (declaratory judgment)

(1) ศาลอังกฤษสามารถมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ว่าคู่ความมีสิทธิหรือไม่มีสิทธิอย่างใดโดยไม่มีการออกหมายบังคับ เช่น เทศบาลมีสิทธิขอให้ศาลสั่งว่าบาทหลวงรูปหนึ่งไม่มีอำนาจประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเทศน์ตามฆราวาสสาธารณะโดยมิได้รับความยินยอมจากเทศบาล หรือโจทก์มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งว่าจำเลยไม่มีอำนาจฟ้องร้องให้โจทก์ให้ผู้อื่นเช่าช่วง หรือการที่สหภาพแรงงานจ่ายค่าชดเชยคืนให้แก่เจ้าหน้าที่ของตนซึ่งฟ้องคดีเพื่อสหภาพแรงงาน แต่ไม่ได้รับความยินยอมนั้นเป็นการกระทำนอกอำนาจ

(2) ในปี ค.ศ. 1958 Lord Denning ได้วินิจฉัยคดี PYX Granite CO. v. Ministry of housing and local government (1958) ว่า การร้องขอ declaratory judgment จะต้องเป็นเรื่องของผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และอาจเกิดคดีมีข้อพิพาทได้มากมาย ศาลเองก็มีดุลพินิจจะรับไว้วินิจฉัยหรือไม่ก็ได้ 42

42 P Y X Granite Co. V. Ministry of Housing and local Government (1958) I.Q.B. 554 at 571.

"If a substantial question exists which one person has a interest to raise, and the other to oppose, then the court has a discretion to resolve it by a declaration, which it will exercise if there is good reason for so doing "

การสืบพยานในบางกรณีอาจมี perpetuation of testimony หรือการสืบพยานไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดคดีก็ได้ ตรงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย มาตรา 101

หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิ (declaratory judgment) ตามแนวคำพิพากษาของศาลอังกฤษ ซึ่งถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับหลักนี้ว่า 43

(1) การที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลนั้น จะต้องมีการพิพาทระหว่างบุคคลอยู่แล้ว (an exiting dispute)

(2) การที่ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิในทางแพ่งของผู้ร้องขอ ผู้ร้องขอต้องมีเหตุ (locus standi หรือ standing)

เหตุ (locus standi) มีความหมายอย่างไร ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของอังกฤษ order 25 rule, 5 บัญญัติให้มีการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิทางแพ่งได้ แม้ว่าไม่มีมูลกรณี (no cause of action exists) ระหว่างบุคคล ถ้าผู้ร้องขอมีผลประโยชน์ได้เสียเพียงพอในการยื่นคำร้องนั้น (sufficient or substantial interest in the proceedings)

43 ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, หน้า 528.

ได้มีผู้พิพากษาศาลสูงของอังกฤษคนหนึ่ง ได้กล่าวถึงผลแห่งบทบัญญัติวิธีพิจารณาความ
แห่ง order 25 rule 5 ท่านผู้นี้คือ Lord Pickford ได้ให้ความเห็นไว้ว่า "That the
effect of order 25 rule 5 is to give a general power to make a
declaration whether there be a cause of action or not, and at the
instance of any party who be interested in the subject matter of
declaration." 44

ที่ว่า " มีผลประโยชน์ได้เสียเพียงพอนการยื่นคำร้องนั้น" มีความหมายกว้างมาก
ศาลอังกฤษจึงมีอำนาจที่จะพิจารณาคำร้องที่ยื่นต่อศาล ขอให้มีความประสงค์แสดงสิทธิในทางแห่งของ
ผู้ร้องอย่างกว้างขวาง เช่น

Dyren v. attorney - general (1911) ในคดีนี้โจทก์ขอให้ศาลแสดงว่า
แบบพิมพ์เกี่ยวกับการแจ้งการประเมินภาษีของเจ้าพนักงานสรรพากรที่แจกจ่ายให้ผู้ที่ต้องประเมิน
ภาษีกรออกรวม 8,000,000 ฉบับนั้น เป็นโฉม เพราะขัดต่อกฎหมาย แม้โจทก์จะเป็นผู้ฟ้องต้อง
ประเมินภาษีรายเดียวเท่านั้นก็ร้องได้ และศาลมีคำสั่งว่าแบบพิมพ์ดังกล่าวเป็นโฉมทั้งสิ้น

Lovett v. Lovett (1957) ในคดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ศาลแสดงว่าคำพิพากษาของ
ศาลในประเทศที่ำให้ตนหย่าขาดจากจำเลยนั้น เป็นคำพิพากษาที่ถูกต้อง และมีผลให้การสมรส
ระหว่างโจทก์กับจำเลยขาดจากกัน ศาลพิพากษาให้ตามฟ้องโจทก์.

Landudno urban district council v. Woods (1899) ในคดีนี้ศาลมีคำสั่ง
ห้ามมิให้จำเลยขนปลาโดยใช้ฝั่งทะเลที่โจทก์เช่าไว้ แม้ว่าโจทก์จะไม่เสียหายแต่ประการใดก็ตาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

44 Guaranty Trust Co. of New York v. Hannay & Co. (1915)
2 K.B. 536 at 562.

Duke of Bedford v. Ellis (1899) โจทก์ฟ้องว่าตนมีสิทธิที่จะใช้แผงในตลาดของจำเลยได้ แต่จำเลยไม่ยินยอม โจทก์ฟ้องเพื่อตนเองและเพื่อบุคคลอื่นที่มีได้ฟ้องด้วย ศาลวินิจฉัยว่าโจทก์มีสิทธิตามฟ้อง และบุคคลอื่นที่อยู่ในฐานะโจทก์ ถ้าได้ฟ้องก็มีสิทธิเช่นเดียวกับโจทก์

Har-Shefi v. Har-Shefi (1953) โจทก์ฟ้องขอให้ศาลแสดงว่า การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโรมะ ศาลมีคำสั่งให้ตามฟ้องโจทก์

หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการขอให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) นั้นเป็นการหาข้อยุติข้อพิพาทโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิพาทอยู่จริง และเมื่อกรณียังไม่เกิดข้อพิพาทกัน และกรณีดังกล่าวนั้นถ้าปรากฏว่าไม่มีปัญหาข้อเท็จจริงที่สำคัญที่ต้องวินิจฉัยศาลอาจหมายเรียกคู่ความมาสอบถามโดยไม่ต้องยื่นคำให้การก็ได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็วและประหยัดกว่าการฟ้องคดีในกรณีที่เกิดมีข้อพิพาทขึ้นแล้ว

เนื่องจากประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่นำคำพิพากษาคอมมอนลอว์ จึงมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเอาไว้ว่า กรณีใดบ้างที่สามารถขอให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคดีได้ ซึ่งดุลพินิจในเรื่อง declaratory judgment นั้น จึงสามารถที่จะพัฒนาให้มีความเหมาะสมไปตามสภาพสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ของประเทศอังกฤษนั้นเปิดโอกาสให้ศาลได้มีการใช้ดุลพินิจได้โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่เป็นแนวคำพิพากษาของศาลหรือจารีตประเพณี และดุลพินิจของศาลที่มีต่อสภาพสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ศาลพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ได้ นั้น จะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับคู่ความ

ดังนั้นท่านศาสตราจารย์ Sunderland ได้กล่าวเอาไว้ว่า การฟ้องคดีต่อศาลเมื่อมีการต่อสู้เกิดขึ้นสุดท้ายก็จะต้องมีฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย จึงเป็นเหตุให้คู่ความถึงเลที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล เพราะเมื่อเกิดความเสียหายแล้ว นำคดีขึ้นสู่ศาลก็เหมือนกับการเริ่มต้นของสงคราม แต่ถ้าศาลเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถใช้สิทธิทางศาลโดยการให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของ

บุคคลได้ ก็เปรียบเทียบกับศาลที่ศาลดำเนินการทางอาญา เพื่อไม่ให้เกิดสงครามขึ้นในภายหน้า วิธีการดังกล่าวจึงสามารถระงับข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ⁴⁵

สามารถกล่าวได้ว่าถ้ากรณียังไม่เกิดข้อพิพาทระหว่างคู่ความ แต่คู่ความเพียงแต่ต้องการให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงถึงสิทธิของตนเองเท่านั้น กรณีจึงมิได้เป็นการต่อสู้กันอย่างที่มีข้อพิพาท จึงเป็นกรณีที่ไม่มีการบังคับให้ต้องมีการต่อสู้กัน แต่เป็นการไกล่เกลี่ยกันโดยคู่ความยินยอม ดังนั้นในประเทศอังกฤษจึงถือว่าหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) เป็นหลักของกระบวนการพิจารณาที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชน

2.2 หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักเรื่องคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ด้วยวัตถุประสงค์จะอุดช่องว่างของกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความบางเรื่อง และต้องการให้ความยุติธรรมแก่คู่ความ แต่ในสหรัฐอเมริกา มีข้อติดขัดที่รัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญอเมริกาสั่งว่าศาลวินิจฉัยได้แต่เฉพาะ "คดี" และ "ข้อพิพาท" (case and controversy) ซึ่งมีมูลพิพาทกันจริง ๆ หลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในสหรัฐอเมริกานับแต่การประกาศอิสรภาพถือว่า ศาลยุติธรรมมีขึ้นเพื่อประสาทความยุติธรรมในคดีหรือข้อพิพาทกันแล้วจริง ๆ และไม่ใช่เพื่อให้คำแนะนำปรึกษาหรือพิพากษาปัญหาสมมติฐานหรือคดีสมมติ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลบังคับแต่อย่างใดในทางปฏิบัติ (The tradition is that courts exist to settle real, present disputes, and not to give advisory opinions or decide hypothetical or moot question upon which nothing

⁴⁵ Lord Woolf and Jeremy Woolf, The Declaratory Judgment, P. 5.

practical presently turns)⁴⁶ ตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา มาตรา 3 อนุมาตรา 2 (1) บัญญัติว่า "อำนาจตุลาการนี้ขยายเหนือคดีทั้งปวง และเหนือข้อพิพาททั้งปวง. . . "

คำว่า "คดี" คือ cases ส่วนคำว่า "ข้อพิพาท" คือ controversies ซึ่งศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้เคยวินิจฉัยมาแล้ว cases หมายถึง คดีแพ่งหรือคดีอาญา controversises หมายถึง เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น⁴⁷

ในปี 1793 ประธานาธิบดี ยอร์ช วอชิงตัน ได้ส่งข้อหาหรือทางกฎหมายจำนวน 29 ข้อไปให้ศาลฎีกาตอบและให้ความเห็น แต่ศาลฎีกาอ้างว่า ข้อหาหรือมีใช่ cases หรือ controversies

ต่อมาวันที่ 14 มิถุนายน 1934 รัฐสภาสหรัฐอเมริกา (congress) ได้ออกกฎหมาย Federal Declaratory Judgment Act , 28 U.S. CA มาตรา 2201 บัญญัติว่า "ศาลของสหรัฐอเมริกา มีอำนาจออกคำประกาศรับรองสิทธิหรือนิติสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งได้ร้องขอในคดีหรือในข้อพิพาทใด ๆ ทั้งนี้มาจําต้องพิจารณาว่ามิใช่ข้อบังคับคดีอย่างใดด้วยหรือไม่ คำประกาศเช่นนี้อาจถึงที่สุดหรืออาจอุทธรณ์ต่อไปได้แล้วแต่กรณี" และนอกจากมาตรานี้แล้วยังมีมาตรา 2202 บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวครอบคลุมหลักเกณฑ์เรื่อง declaratory judgment ในขอบเขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง (Federal court) นอกจากนี้ยังมีระเบียบ

⁴⁶ Fleming James Jr., Civil Procedure, (Boston : little Brown and Company, 1965), P. 27.

⁴⁷ Smith v. Adams (1889). 130 U.S. 167 173 at 174 และ Edward S. Corwin, The Constitution and what it means today, (Princeton : Princeton University Press, 1973), P. 168.

วิธีพิจารณา ซึ่งออกโดยศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาเองอีกเป็นอันมาก เช่น FED.R.CIV.P.57 ในส่วนที่เกี่ยวกับมลรัฐทั้งหลายต่างก็มีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องนี้เป็นส่วนใหญ่ 48 ยิ่งกว่านั้น มีมลรัฐถึง 36 มลรัฐ และเบอร์โตริโก ซึ่งเป็นรัฐนอกอารักขาต่างได้ยอมรับและใช้ประมวลกฎหมายว่าด้วย declaratory judgment (The Uniform Declaratory Judgment Act, 9A. U. 2 A, CUM.ANN. Pocket part 9,1962)

อย่างไรก็ตาม แม้นักนิติศาสตร์บางคนจะเห็นว่า กฎหมาย Federal Declaratory Judgment Act, 1934 นี้เป็นข้อยกเว้นหลักที่ว่าศาลจะไม่มีความเห็นต่อข้อหาหรือใด ๆ แต่ในทางปฏิบัติ ศาลฎีกาเข้ามาตรา 2201 อย่างเคร่งครัดมาก และไม่ยอมขยายไปถึง การตอบข้อหาหรือทางกฎหมายโดยไม่ได้มีการประกาศถึงสิทธิหรือรับรองสิทธิใด ๆ ของผู้ร้องขอ

ในคดี Longshoremen's Union v. Boyd 49 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ศาลจะไม่รับวินิจฉัยคดีสมมติ (moot case) หรือคดีที่สอบถามปัญหาให้ศาลตอบโดยทางไกล และเป็นนามธรรมเกินกว่าที่ศาลจะวินิจฉัยได้โดยอาศัยอำนาจตุลาการ" อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นเรื่องสัญญาหรือละเมิดโดยผู้ร้องมีส่วนได้เสียโดยตรง ศาลจะรับวินิจฉัยให้

Japan Gas Lighter Association v. Ronson Corporation, 257 F. Supp. 219 การวินิจฉัยใน declaratory judgment มีข้อจำกัดอยู่ว่า ข้อที่ร้องขอให้ศาลสั่งต้องมีมูลพิพาทอยู่จริง (A case of actual controversy)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

48 Pugh, "The Federal Declaratory Remedy : Justiciability, Jurisdiction and Related Problems," Vanderbilt Law Review 6 (1952) : 79-80.

49 Longshoremen 's Union V. Boyd (1954) 347 U.S. 222 at 224

Solenoid devices, Inc. v. Ledex, Inc., 375 F. 2d 444 ศาลมี
ดุลพินิจจะรับวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงเข้าด้วยเรื่องคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory
judgment) หรือไม่ก็ได้

Cunningham Bros., Inc. v. Bail, 407 F. 2d 1165 ผู้ที่อาจถูกฟ้องเป็น
จำเลยในมูลละเมิดไม่มีอำนาจนำเรื่องให้ศาลสั่ง declaratory judgment ว่าตนไม่ได้กระทำความผิด
เพราะยังไม่มี การฟ้องคดีเช่นนั้นต่อศาล จึงเรียกไม่ได้ว่ามีมูลพิพาทแล้ว

Western Gas.Sur. Co. v. Herman, 405 F. 2d. 121 วินิจฉัยว่าหลัก
คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ไม่ได้ถือสิทธิทางสารบัญญัติ
เพียงแต่เป็นเรื่องวิธีบัญญัติที่อำนวยความสะดวกแก่คู่ความมากขึ้นเท่านั้น

มิตติที่นำเสนอคดีหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นก่อนมีการใช้กฎหมายว่าด้วย หลักคำพิพากษาแสดง
สิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ข้อเท็จจริงในคดีได้ความว่า ผู้เช่าซึ่งทำสัญญา
เช่าอาคารและสถานที่เป็นเวลาถึง 99 ปี ประสงค์จะก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารที่เช่าใหม่
โดยปราศจากความยินยอมของผู้ให้เช่า ผู้เช่าเชื่อว่าตนสามารถทำเช่นนั้นได้โดยมิต้องได้รับความ
ยินยอม ผู้เช่าได้นำคดีขึ้นสู่ศาล ขอให้ศาลมีคำสั่งงานรูปคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล
(declaratory judgment) ว่าตนมีสิทธิตามสัญญาและกฎหมาย ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้อง
อ้างว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจศาล ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ถึงแม้จะอยู่ในอำนาจศาลแต่การขอให้ศาลมี
คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) เป็นเรื่องนอกเหนือขอบเขต
ตุลาการ จึงให้ยกคำร้อง ข้อเท็จจริงนี้ถ้าเกิดในปัจจุบันย่อมอยู่ในอำนาจศาลที่จะวินิจฉัยได้
เพราะมีกฎหมายรับรองสิทธิของผู้ร้อง จริงอยู่แม้ข้อเท็จจริงจะฟังเหมือนว่าขอให้ศาลให้
advisory opinion แต่เป็นการให้ advisory opinion ในปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งมีมูล
พิพาทแล้วจริง ๆ (เพราะเจ้าของที่ดินคัดค้านการก่อสร้างและอ้างว่าต้องให้ตนยินยอมก่อน)
จึงถือได้ว่าเป็นข้อพิพาท (controversy) 50

50 Willing v. Chicago Auditorium Association, (1928), 277
U.S.A 274,48 SUP CT. 507.72 L. ED.880

ส่วนข้อที่อาจสงสัยว่าเหตุใดคนคดีข้างต้นผู้เช่าจึงไม่ฟ้องเป็นคดีข้อพิพาท คือ ฟ้องผู้
 เช่าให้เป็นจำเลยเสียเลย คาดตอบก็คงเป็นว่า ผู้ที่ควรจะเริ่มต้นฟ้องคดีควรจะเป็นผู้ให้เช่าเอง
 ต่างหาก มิใช่ฝ่ายผู้เช่า เมื่อได้ความว่าผู้ให้เช่าไม่ได้เริ่มต้นฟ้องคดี โดยเพียงแต่มีอาการคัด
 ค้านไม่ยินยอมเท่านั้น ผู้เช่าจึงยังไม่เสียหาย หรือเดือดร้อนถึงขนาดจะต้องฟ้องเป็นคดีข้อพิพาท

ปัญหาที่ยังยากอย่างหนึ่ง กล่าวคือ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหรัฐอเมริกา
 ในส่วนที่เกี่ยวกับคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ทุกฉบับ บัญญัติ
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่า เรื่องที่จะขอให้ศาลมี คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory
 judgment) ได้ ต้องมีมูลข้อพิพาท (controversy) ทั้งนี้เพื่อให้ถูกต้องและสอดคล้องกับ
 เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ว่าศาลมีอำนาจเหนือคดีและข้อพิพาท (case and controversy)
 นั้นเองแต่ปัญหาว่าอย่างใดมีมูลข้อพิพาทเป็นเรื่องยากแก่การวินิจฉัย เพราะเป็นปัญหานามธรรม
 (an abstract question) ยิ่งกว่านั้น ปัญหาที่เป็นนามธรรมมาก ๆ อาจไม่มีมูลข้อพิพาทก็ได้
 เช่น เป็นปัญหาเลื่อนลอยหรือขอความเห็นทั่ว ๆ ไป ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า ปัญหาข้อใดมีมูลข้อพิพาท
 ปัญหาข้อใดไม่มีมูลพิพาท แต่เป็นปัญหานามธรรมทั่ว ๆ ไปเท่านั้นเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาให้เป็น
 ราย ๆ ไป และไม่มีข้อทดสอบที่ชัดเจน (The difference between an abstract
 question and a "controversy" contemplated by a declaratory judgment
 act is necessarily one of degree, and no precise test can be fashioned
 for all cases to tell when the requisite degree is reached) 51

51 Maryland Casualty Co. v. Pacific Coal & Oil Co., (1941) 321
 U.S.270, 61 Sup. CT,510, 85 L. ED. 826 ; Borchard, Declaratory Judgment
 and Insurance Litigation, 34 ILL.L. Rev.245 (1939); night, Determination
 of Liability Insurance Policy Defenses by Declaratory Judgment, 8 SYR.L.
 REV. 27 (1956).

เหตุนี้ทำให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ที่จะวินิจฉัยปัญหาข้อใด โดยอ้างว่าไม่มีมูลพิพาทและแม้จะมีมูลพิพาท ศาลก็อาจไม่รับวินิจฉัยก็ได้ โดยให้เป็นคดีมีข้อพิพาท (It is now settled that the court has an discretion to deny declaratory judgment even under the federal act, which makes no express mention of it) 52

สำหรับระเบียบวิธีพิจารณาในการขอให้ศาลพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory relief) ฝ่ายโจทก์หรือผู้ร้องจะต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียว หรือจะฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาทโดยมีจำเลยก็ได้

ปัญหาต่อมาที่ว่าคู่ความในคดีไม่มีสิทธิขอให้พิจารณาโดยลูกขุน (fight to a jury trail) หรือไม่ หลักที่เคยปฏิบัติกันมาช้านานเมื่ออยู่ว่า ถ้าปัญหาที่ขอให้ศาลวินิจฉัยตลอดจนสภาพของคำขอและคำบังคับ (sanctions) เป็นเรื่องของหลักเอ็กคิวตี้ (equity) คู่ความยอมไม่มีสิทธิขอให้พิจารณาโดยลูกขุนแต่สภาพคำขอคำบังคับ ตลอดจนมูลคดีมีลักษณะค่อนข้างไปทางระบบคอมมอนลอว์

สำหรับหน้าที่นาสืบในการขอ declaratory judgment เป็นหน้าที่ของผู้ร้อง เว้นแต่เมื่อมีจำเลยจำเลยยอมมาสืบหักล้างได้ ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักหน้าที่นาสืบทั่ว ๆ ไปนั่นเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

52 Brillhart v. Excess Insurance Co. of America, (1946) 316 U.S. 491, 62 SUP. CT.1173, 86 L. ED.1620 (1942); Shell Oil CO. v. Frusetta (1961) 290 F. 2D 689 6th CIR. ; Aetna Casualty & Surety Co. v. Quarles (1937) 92 F. 2d 321 4th CIR.

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มี United States Code, title 28, section 2201-2202 * ได้บัญญัติถึงหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) เอาไว้แต่เอาหลักมาจากหลักกฎหมาย equity ของอังกฤษพร้อมกับกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรป จึงละเอียดชัดเจนมากจนที่ประชุมกฎหมายเปรียบเทียบนานาชาติ เคยขอให้ใช้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก

* 2201 Creation of remedy

(a) in a case of actual controversy within its jurisdiction, except with respect to Federal taxs other than actions brouht under section 7428 of the Internal Revenue Code of 1986, a proceeding under section 505 or 1146 of title 11, or in any civil action involving an antidumping or contervailing duty proceeding regarding a class or kind of merchandise of a free trade area country (as defined in section 516A(f)(10) of the Triff Act of 1930), as determined by the administering authority, any court of the United States, upon the filing of an appropriate pleading, may declare the rights and other legal relations of any interested party seeking such declaration, whether or not further relief is or could be sought. Any such declaration shall have the force and effect of a final judgment or decree and shall be reviewable as such.

(b) For Limitions on actions brought with respect to drug patents see section 505 or 512 of the Federal Food, Drug and Cosmetic

Act. 2202 Futher relief

Futher necessary or proper relief based on a declaratory judgment or decree may be granted, after reasonable natices and hearing, against any adverse party whose rights have been determined by such judgment.

ปัญหาที่น่าวิเคราะห์ในเรื่อง declaratory judgment ของสหรัฐอเมริกา คือ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหรัฐอเมริกานในเรื่อง declaratory judgment ทุกฉบับ ก็ได้บัญญัติเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ว่าเรื่องจะขอให้ศาลมีคำสั่ง declaratory judgment ได้นั้นต้องมีมูลพิพาท (controversy) ทั้งนี้ก็เพื่อให้ถูกต้องและสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญของประเทศที่ว่าศาลมีอำนาจพิจารณาคดีและข้อพิพาท (cases and controversy) แต่ปัญหาในข้อเท็จจริงว่ากรณีอย่างใดมีมูลพิพาทเป็นเรื่องยากแก่การวินิจฉัย เพราะเป็นปัญหาวินิจฉัยทางนามธรรม และปัญหาที่เป็นนามธรรมมาก ๆ นั้น อาจไม่มีมูลพิพาทก็ได้ เช่น ปัญหาข้อความเห็นทั่ว ๆ ไป ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า ปัญหาข้อใดมีมูลพิพาทหรือไม่นั้นเป็นเรื่องที่ศาลจะต้องวิเคราะห์เป็นราย ๆ ไป ไม่มีข้อกำหนดชัดเจนแน่นอนว่า กรณีใดบ้างที่ถือว่ามีมูลพิพาทกันแล้ว เหตุนี้เราอาจกล่าวได้ว่าในเรื่อง declaratory judgment ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางที่จะรับวินิจฉัยปัญหาข้อใดหรือไม่ก็ได้ โดยอ้างว่าไม่มีมูลข้อพิพาทหรือแม้จะมีมูลข้อพิพาทก็อาจไม่รับวินิจฉัยก็ได้ โดยให้บทฟ้องเป็นคดีที่มีข้อพิพาท

สำหรับระเบียบวิธีพิจารณาในการขอให้ศาลพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ฝ่ายโจทก์หรือผู้ร้องจะต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียว หรือจะฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาทโดยมีจำเลยก็ได้ ส่วนหน้าที่ในการนำสืบนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ร้อง เว้นแต่เมื่อมีจำเลย จำเลยย่อมนำสืบหักล้างได้

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามี United States Codes title 28 ได้บัญญัติถึงหลัก คำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) เอาไว้ที่นั่น หลักดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาก็เอาหลักเกณฑ์มาจากหลักกฎหมาย equity ของอังกฤษ เพียงแต่ว่าได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคม ภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศนั่นเอง

3 หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบชิวิลลอว์ (Civil Law)

ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ระบบชิวิลลอว์ ประเทศที่ใช้ระบบเกี่ยวกับหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ไม่ค่อยจะมีปัญหาเพราะประเทศที่ใช้ระบบชิวิลลอว์ การจะใช้หลัก declaratory judgment ก็ดูจากตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้ว่ากรณีใดบ้างจึงจะขอต่อศาล ให้ศาลสั่ง declaratory judgment เห็นได้ว่าแตกต่างกับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ คอมมอนลอว์ ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบ คอมมอนลอว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา บ่อยๆให้เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาหรือศาลใช้ดุลพินิจด้วยเหตุนี้ทำให้หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ คอมมอนลอว์ จึงมีขอบเขตกว้างกว่าหลักคำพิพากษา (declaratory judgment) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย และทำให้หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ คอมมอนลอว์ เข้าไปใกล้กับหลัก advisory opinion กล่าวคือการขอความเห็นจากศาลนั่นเอง

หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) นี้เทียบเคียงได้กับกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล กล่าวคือ เป็นกรณีคดีไม่มีข้อพิพาท ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ประกอบมาตรา 188 และบางกรณีหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (declaratory judgment) สามารถเทียบเคียงได้กับคดีมีข้อพิพาทของไทย

3.1 หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศสก็มีบทบัญญัติให้มีการร้องขอ ให้มีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล (Declaratory judgment) ได้ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษกำหนดให้ขอลดเบี่ยงภาระในกรณีอื่นตราอาจ
จะเกิดขึ้นได้ เช่น เจ้าของที่ดินข้างเคียงอาจมีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อป้องกันการปลูกสร้าง
ที่ทาลงบนที่ดินที่ติดต่อกับที่ดินของตน หากสิทธิของตนอาจถูกรบกวนเช่นนี้เจ้าของที่ดินข้างเคียง
ดังกล่าวย่อมมีสิทธิร้องขอ Declaratory judgment ต่อศาลได้ 53

ผู้รับพันนัยกรรมอาจขอ Judicial Declaration ให้ศาลแสดงว่าข้อกำหนดใน
พันนัยกรรมที่จำกัดโอกาสในการเลือกคู่สมรสในอนาคตนั้นมีผลใช้ได้หรือไม่

คู่สมรสที่ได้ทำการหย่ากันในประเทศสหรัฐอเมริกา อาจร้องขอ Declaratory
judgment จากศาลฝรั่งเศสเพื่อให้ศาลแสดงว่าการหย่านั้นเป็นโมฆะ แม้คู่สมรสที่หย่าขาด
จากกันนั้นจะมีได้ดำเนินการให้มีการรับรองการหย่าในฝรั่งเศสก่อนก็ตาม (Spouse against
whom an ex parte divorce has been obtained in the United States may
bring a declaratory judgment action in France to have the divorce
declared void, even though the spouse who had obtained the divorce
had taken no steps to have it recognized in France) 54

การขอให้ศาลมี Declaratory Judgment เพียงเพื่อขอคำปรึกษานั้นไม่สามารถ
ทำได้ ดังศาลฝรั่งเศสได้วินิจฉัยไว้ว่า " ศาลมิใช่สถาบันที่จะให้คำปรึกษาทางกฎหมาย "
(The judiciary has not been instituted to give legal consultations)

53 This is the action know as denonciation de nouvel (complaint
about New York).

54 Epoux Russel v. Weiller, Cass, Civ., Jan.22,1951, 40 Rev. Cr.
D.I.P. 167 (1951).

บุคคลใดก็ตามจะขอ Declaratory Judgment ต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับข้อความที่โต้แย้งกันอันสำคัญข้อหาข้อหาไม่ได้

อาจกล่าวได้ว่าหลัก Declaratory Judgment ของประเทศฝรั่งเศสนั้น สามารถใช้ในกรณีที่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างหลัก Declaratory Judgment ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงว่ากรณีใดบ้างจึงจะสามารถอ้างขอ Declaratory Judgment ได้ เป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจของศาล

3.2 หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของประเทศอิตาลี

ในประเทศอิตาลีคดีที่ขอให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคล Declaratory Judgment (azione di mero accertamento) ⁵⁵ เพื่อให้ศาลสั่งแสดงความเป็นอยู่ของสิทธิของโจทก์ หรือการต่อต้านการอ้างสิทธิของโจทก์ เป็นการขอสงวนหน้าซึ่งไม่มีความแน่นอนในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของสิทธิตามที่โจทก์ได้ขอให้ศาลคุ้มครองและโจทก์จะได้รับความพอใจเมื่อศาลได้มี Declaratory Judgment ในลักษณะที่ดีความมาให้ ประมวลกฎหมายได้กำหนดสถานการณ์ที่จะขอ Declaratory Relief เอาไว้ แม้ว่าจะมีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่องนี้ในกฎหมายของอิตาลี และแนวคำพิพากษาในการมี Declaratory Judgment คุ้มครองสงวนหน้าเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในข้อเท็จจริง

⁵⁵ The Declaratory Judgment in The United State is largely an import from The Civil Law.

การขอ Declaratory Judgment ให้บรรเทาการบังคับในการที่ขอ Declaratory Judgment บรรเทาการบังคับตามคำพิพากษา อาจจะได้รับพิจารณาและได้รับอนุญาต ตัวอย่างเช่น การขอให้ศาลมีคำสั่งประกาศว่าการงานองไม่มีผล เมื่อศาลอนุญาตจะมีคำสั่งไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีได้เป็นคู่ความเพื่อจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรืองดเว้นเกี่ยวกับการงานอง วนทะ เบียนอสังหาริมทรัพย์ 56

การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งลดหย่อนแทนการปฏิเสธ Declaratory Judgment ในกรณีนี้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินปฏิเสธที่จะให้บรรเทาการบังคับ ถ้าโจทก์ฟ้องว่าตนเป็นบุตรของ จาเลย โดยมีข้อเท็จจริงสนับสนุน 57 คำให้การของจาเลยอาจเป็นการร้องขออย่างอื่น นอกเหนือไปจากปฏิเสธการกล่าวอ้างสิทธิ แต่จะรวมไปถึงการโต้แย้งการตัดสินว่าตนไม่ช่ พ่อไม่ได้ 58 การกล่าวอ้างโต้แย้งเช่นนี้เรียกว่าเป็นการขอให้ศาลมีคำสั่งงานประเด้นที่มีช่ ข้อสำคัญ 59 (Incidental) และอาจเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีอาญาได้ เช่น จาเลยถูก กล่าวหาว่าละทิ้งการดูแลบุตร 60 เขาอาจกล่าวอ้างข้อกล่าวอ้างว่าเด็กนั้นมิใช่บุตรของเขา โดยทั่วไปกรณีเช่นนี้ การฟ้องร้องอาจถูกเลื่อนไปจนกระทั่งศาลแห่งตัดสินการโต้แย้งนั้นแล้ว 61 การตัดสินการโต้แย้งการขอ Declaratory Judgment ของศาลมีผลเรียกว่า *res judicata*

56 Codice Civile, article 2884

57 Ibid., articles 433-488.

58 Ibid., articles 244-247.

59 Codice Di Procedura Civile, article 34.

60 Codice Penale article 570.

61 Codice Di Procedura Penale article 19-21

นอกจากนั้น Declaratory Judgment ยังสามารถขอได้ เช่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอิตาลี มาตรา 249 บัญญัติให้บุตรนอกสมรส
ขอให้ศาลสั่งว่าตนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อว่าจะมีชื่อพิพาททนายหน้า

มาตรา 269 และมาตรา 272 บัญญัติให้สิทธิของบิดาขอให้สั่งว่าเด็กเป็นบุตรของตน
หรือมิใช่บุตรของตน

3.3 หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของประเทศจีน

หลัก Declaratory Judgment ของประเทศจีน (Republic of China)
ก็มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกัน เช่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของจีน มาตรา 247 ได้บัญญัติไว้ว่า "ถ้าฟ้อง
ให้พิจารณาที่อยู่หรือการไม่มีอยู่ของนิติสัมพันธ์ใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะให้ความว่าจริงที่อาจ
ได้รับประโยชน์ทางกฎหมายอย่างแน่ชัดตามที่ ถ้าได้มีคำพิพากษาแน่ชัดในปัญหาเรื่องนั้น หลัก
เดียวกันนี้ให้นำมาใช้กับคำฟ้องหรือคำร้องซึ่งขอให้ศาลวินิจฉัยว่าเอกสารใดเป็นต้นฉบับเอกสาร
ที่แท้จริง"

สรุปหลัก Declaratory Judgment เกี่ยวกับการฟ้องคดีไม่มีชื่อพิพาทของ
ไทยนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัก Declaratory Judgment ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ
ประมวลกฎหมาย เพราะประเทศเหล่านี้จะขอให้ศาลใช้หลัก Declaratory Judgment ได้
เฉพาะเท่าที่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจเอาไว้เท่าที่กล่าวมาแล้ว นอกนั้นยังมีของประเทศ
อื่น ๆ อีกเช่นกัน เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน มาตรา 265 ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งออสเตรีย มาตรา 228 เป็นต้น ส่วน Declaratory Judgment
ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงว่าการณีใดบ้างจึงจะขอร้อง
ได้ เป็นดุลพินิจของศาล

4. หลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

มีอำนาจให้ Declaratory Judgment แต่ต้องเป็นคดีที่มีปัญหากฎหมายใน
รูปนามธรรม (abstract questions) เช่นปัญหาว่ารัฐภาคีในสนธิสัญญาจะหลุดพ้นจากภาระ
ตามสัญญา ตามหลัก rebus sic standibus หรือไม่ แต่ถ้าเป็นปัญหาพิพาทระหว่าง
คู่กรณี ศาลโลกมักปฏิเสธไม่รับวินิจฉัยโดยให้บทบาทเป็นคดีมีข้อพิพาทขึ้นมา 62

จากหลักดังกล่าวข้างต้นนี้ เราอาจสรุปได้ว่า Declaratory Judgment
เป็นเรื่องจำกัดอยู่เพียงแต่ขอให้ศาลรับรองหรือปฏิเสธสิทธิบางประการ โดยไม่ขอคำสั่งบังคับคดี
(A declaratory judgment is one which is limited to the recognition
or denial of a right without drawing consequences) หรืออีกนัยหนึ่ง
Declaratory Judgment จะให้ได้ก็แต่กรณีมีการร้องขอให้ศาลสั่งหรือปฏิเสธเรื่องใด
โดยไม่มีคำขอบังคับคดีตามมา เช่น ขอให้สั่งว่าตนพ้นจากความรับผิดชอบ ตนเป็นผู้ได้รับประโยชน์
ในฐานะรัฐที่สาม เป็นต้น 63 ซึ่งก็เป็นทำนองเดียวกับคำขอ Declaratory Judgment
ในคดีแพ่งทั่วไปตามกฎหมายภายในนั่นเอง

ผลของ Declaratory Judgment แบ่งออกได้ 3 ประเภท

(๑) Declaratory Judgment ซึ่งมีคำบังคับ (coercive relief) แต่
ไม่ขอการบังคับคดีแก่คู่ความ เช่น มาตรา 2884 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอิตาลี
บัญญัติว่า เมื่อขอให้ศาลทำลายสัญญาจ้างเอง เพราะตกเป็นโมฆะ ศาลอาจออกคำบังคับให้

62 The Chorzow Factory Case, P.C.I.J. Ser.A. No. 13, p.20

63 D.P.O. Cornell, International Law, (London : Stevens & Sons, 1970), pp. 1106-1109.

เจ้าพนักงานจดทะเบียนงานของลูกจ้างงานออกจากทะเบียนได้ (ตามกฎหมายของประเทศ
ไทยให้ทำเช่นเดียวกัน

(๒) Declaratory Judgment ซึ่งไม่มีคำบังคับ

(๓) Declaratory Judgment ซึ่งเกิดจากการฟ้องแย้ง เช่น ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคดี มาตรา 433 - 448 เมื่อบุตรขอเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู
จากบิดา แม้ศาลจะบัญญัติเสวรมยอมมาให้ บิดาอาจฟ้องแย้งขอให้ศาลมี Declaratory Judgment
ว่าตนไม่ได้เป็นบิดาเด็กก็ได้ (ในกรณีเหล่านี้ศาลไทยมีอำนาจ โดยไม่ต้องทำเป็น Declaratory
Judgment)

ประโยชน์ของ Declaratory Judgment

1. ใช้ระงับข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า
2. บุคคลบางประเภท เช่น ประมุขของรัฐ (The Crown) ไม่อาจถูกฟ้องเป็นคดีได้
หรือแม้ถูกฟ้องได้ แต่อาจไม่เหมาะสม (นอกจากนี้ยังมีผู้เอกสิทธิและความคุ้มกัน) ถ้าคู่ความ
นำสัญญาหรือกฎหมายให้ศาลตีความก่อนก็เป็นการเตือน หรือแนะแนวทางปฏิบัติให้ได้ ทำให้อยอมกัน
ได้ง่าย

การที่ประเทศใดจะขอให้ครม.มีสิทธิขอ declaratory judgment ไม่ใช่เรื่องของ
กฎหมายวิธีสบัญญัติ (adjective law) เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
เสมอไป⁶⁴ หากแต่เป็นการร้องขอทางกฎหมายสารบัญญัติ (substantive law) เช่น

⁶⁴ Western Gas. and Sur. CO. V. Herman, 405 F. 2D 121.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อนุญาตให้บิดาฟ้องรับเด็กเป็นบุตรหรือแสดงว่าตนเป็นบิดา โดยขอด้วยกฎหมาย หรือว่าตนเป็นทายาทที่แท้จริงหรือตนเป็นผู้สืบสูงที่กลับคืนมาถ้าไม่มีกฎหมายสารบัญญัติให้อำนาจไว้ก็ไม้อาจมาขอให้ศาลสั่ง declaratory judgment.

แม้ในประเทศไทยที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรก็ไม่ยอมให้ศาลให้ advisory opinion เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ก็เนื่องจากเกรงว่าคดีจะขึ้นสู่ศาลมากมายนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม มีศาลที่ยอมรับหลัก advisory opinion อยู่บ้าง เช่น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลก ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (The Constitution of The International Court of Justice มาตรา 65 ศาลโลกมีอำนาจที่จะให้ advisory opinion ได้ มาตรา 65 (1) ของกฎบัตรสหประชาชาติ ให้สมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติสอบถามปัญหาไปยังศาลโลกได้เพื่อให้ศาลโลกออกความเห็นในข้อกฎหมาย ในการนี้ศาลโลกมีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานจากรัฐที่เกี่ยวข้องได้ 65 อย่างไรก็ดี ศาลโลกมีอำนาจที่จะไม่รับออกความเห็นก็ได้เพราะด้วยบทมาตรา 65 ใช้คำว่า "May" ดังที่เคยปฏิเสธมาแล้วในคดี The Expenses case, I.C.J. Rep., 1962, P. 150.

การที่ศาลโลกให้ advisory opinion ถือว่าความเห็นนั้นจะมีผลเป็นกฎหมายระหว่างประเทศและผูกมัดสหประชาชาติ

⁶⁵ Administrative Tribunal of The I.L.O. Case, I.C.J. Rep., 1962, P. 150.

นอกจากนั้นศาลยุติธรรมระหว่างประเทศทำให้หลัก advisory opinion ได้แล้ว
ยังมี Human rights court ขององค์การร่วมยุโรปเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนซึ่ง
สามารถให้ advisory opinion*

กล่าวโดยสรุป โดยทั่ว ๆ ไปไม่มีประเทศใดยอมให้ศาลให้ความเห็น (advisory
opinion) ได้เพราะ

1. เป็นการสนับสนุนให้คนนำปัญหาไปสู่ศาลมากจนคดีรกรกศาล เพราะใคร ๆ ก็
อยากจะถามความเห็นจากศาล แม้จะเรียกคำชี้ศาลหรือคำธรรมเนียบสูงก็คงมีคนอยากถาม
ความเห็นอยู่นั่นเอง
2. เป็นการขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ เพราะการตอบข้อหาหรือไม่เข้าเรื่อง
ทางตุลาการ (ไม่เข้าว่าเรื่องเกี่ยวกับความเห็นทางกฎหมายแล้วเป็นเรื่องของศาลเสมอไป)
ศาลมีอำนาจชี้ขาด (adjudicate) หรือแสดงสิทธิของผู้มีส่วนได้เสีย (declare) แต่ไม่มี
สิทธิให้ความเห็นทางกฎหมาย
3. การให้ความเห็นทางกฎหมายเป็นเรื่องฟังความข้างเดียวเพราะไม่มีคู่พิพาท
ศาลอาจสั่งผิดได้เพราะให้ความเห็นไปตามข้อเท็จจริงแตกต่างกันแม้แต่เพียงเล็กน้อย ก็อาจ
ทำให้ผลผิดไปจากเดิม จะทำให้ศักดิ์ศรีของศาลลดน้อยลง
4. ถ้าอยากทราบความเห็นจริง ๆ ก็อาจแต่ง ก็เป็น moot case ฟ้องหลอก ๆ
หรือแกล้งฟ้องได้อยู่แล้ว ดังที่กระทำกันในสหรัฐอเมริกา เช่น ทดสอบว่ากฎหมายได้จัด
รัฐธรรมนูญหรือไม่ กรมอัยการจึงแต่งคดีฟ้องเล่น ๆ

* Protocol No.2 to The European Convention for The Protection of
Human Rights 1963.

5. เกรงกันว่าถ้าศาลให้ความเห็นได้และผูกมัด (ถ้าไม่ผูกมัดก็ไม่น่าจะขอต่อศาล เพราะอาจสอบถามไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้) จะทำให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในแผ่นดิน โดยเป็นที่ปรึกษาของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารรวมทั้งประชาชนด้วย เคยมีตัวอย่างในอังกฤษมาแล้วที่ศาลเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ ในที่สุดก็เกิดความวุ่นวายไป

ความแตกต่างระหว่าง declaratory judgment กับ advisory opinion

1. advisory opinion เป็นเรื่องของรัฐบาล หรือองค์การของรัฐบาลฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร ซึ่งถามความเห็นข้อกฎหมายต่อศาลสำหรับเอาไปเป็นแนวปฏิบัติเดิม เคยมีรายงานอังกฤษระหว่างศาลกับกษัตริย์ (เดิมศาลฎีกาของอังกฤษ ซึ่งได้แก่ House of Lords เป็นที่ปรึกษากฎหมายของกษัตริย์ด้วย) 66

แต่ declaratory judgment เป็นเรื่องของเอกชนที่จะร้องขอให้ศาลสั่งรับรองสิทธิของตนในทางแพ่ง ซึ่งถือว่าเป็น remedy in equity อย่างหนึ่งในทาง common law

อย่างไรก็ตาม องค์การของรัฐบาลอาจขอ declaratory judgment ได้ ถ้าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงอย่างคู่ความและเป็นการถามขอทราบสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น ขอให้ศาลสั่งว่าตนมีอำนาจฟ้องมีสิทธิ เป็นต้น

2. advisory opinion ต้องเป็นเรื่องข้อกฎหมายทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าข้อกฎหมายที่ผู้ถามกำลังพิพาทและมีมูลอยู่แล้วในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย

66 Douglas Oil Co. V. State, 81 S.W. 2d 1064, 1077.

declaratory judgment เป็นเรื่องข้อกฎหมายโดยเฉพาะเจาะจง โดยผู้
ถามมีข้อพิพาทแล้ว คดีมีมูล และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจริง ๆ 67

3. คำถามในการขอ advisory opinion มักเป็นการถามว่า "จะให้ทำอย่างไร
"ควรมีอำนาจฟ้องหรือไม่" "ใครจะชนะ" ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีลักษณะในเชิงปรึกษาเพื่อขอความเห็น

ส่วน declaratory judgment เป็นเรื่องการขอให้ศาลมีคำสั่งโดยเฉพาะเจาะจง
เช่น ขอให้ศาลสั่งว่าผู้ร้องมีสิทธิ มีอำนาจฟ้อง มีความสามารถทำเช่นนี้ได้ เป็นต้น

สรุป อานาจฟ้องคดีแพ่งของกฎหมายต่างประเทศบางประเทศที่กล่าวมาไม่ว่าจะ
เป็นประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ในคดีมีข้อพิพาทจะ
มีหลักการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เสียหายหรือมีส่วนได้เสีย มีการโต้แย้งสิทธิหรือ
หน้าที่ และต้องมีกฎหมายบัญญัติรับรองเอาไว้

ส่วนคดีไม่มีข้อพิพาท หลักกฎหมายของกลุ่มประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายจะคล้ายคลึง
กัน กล่าวคือ บทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ จึงจะร้องขอเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทได้ ส่วน
ประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ มีบทบัญญัติแตกต่างออกไป นั่นคือมี กฎหมายว่าด้วย
declaratory judgment ซึ่งให้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาคำฟ้องคดีไม่มีข้อพิพาท
ไม่มียกเว้นบทบัญญัติกำหนดเรื่องให้ฟ้องเอาไว้

ส่วนที่เหมือนกันของศาลทุกประเทศก็คือจะไม่ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย
ยกเว้นศาลระหว่างประเทศ เช่น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เป็นต้น

67 Rauh V. Fletcher Savings and Trust Co., 194 N.E. 334, 335.